

Művelődés – Népfőiskola – Társadalom

A MAGYAR NÉPFŐISKOLAI TÁRSASÁG KIADVÁNYA – 2015/1

„Jobb polgárt, jobb hazafit, s jobb embert nevelni, ez a népfőiskola célja” (Móricz Zsigmond)

Swiss Skills – Foglalkozások
seregszemléje Svájcban

A közigazgatás
a közösségért van

A jó kormányzás
és a decentralizáció

Ösztöndíjasként
egy dán népfőiskolán

Tartalom

Civilként a pályán	
Adatok a Magyar Népfőiskolai Társaság 2014-ben végzett szakmai munkájáról	3
A közigazgatás a közönségért van	4
A jó kormányzás és a decentralizáció	9
Dr. Durkó Mátyás egyetemi tanár (1926–2005) emlékére	16
Durkó Mátyás: A felnőttnevelés és közművelődés új útjai	17
A magyar föld sorsa	22
Czettler Jenő és az első jáász népfőiskola	24
Népfőiskola a Jászságban ma	28
Zalai Népfőiskolai Egyesület 2014. évi munkájáról	29
Ösztöndíjasként egy dán népfőiskolán	31
Swiss Skills – Foglalkozások seregszemléje Svájcban	34

A Magyar Népfőiskolai Társaság folyóirata

Felelős kiadó az MNT elnöksége
Felelős szerkesztő: Dr. Szigeti Tóth János
Szerkesztő: Mihályfi Márta
Tördelőszerkesztő: Kit Bt.

Szerkesztősége: 1138 Budapest, Révész u. 2/c
www.nepfoiskola.hu
mnt@nepfoiskola.hu

ISSN: 1218-1455

Civilként a pályán

Az elmúlt huszonhét évhez hasonlóan, a Magyar Népfőiskolai Társaság – körülötte tornyosuló nehézségek ellenére – értékelhető és értékes munkát végzett 2014-ben is. A közgyűlésünket – nemzetközi szakmai tanácskozással egybekötve – 2015 májusára tervezzük, ahol a közhasznúsági beszámolóink végleges tartalommal és formában kerül majd előterjesztésre, de addig is ajánljuk kedves olvasóink figyelmébe a 2014-ben végzett munkánkból a mellékelt ízelítőt, mert a tevékenységünk adatainak országos begyűjtése megkezdődött.

Adatok a Magyar Népfőiskolai Társaság 2014-ben végzett szakmai munkájáról

A Magyar Népfőiskolai Társaság szakmai módszertani, és érdekképviseleti munkáját a Népfőiskola Intézet (NI) végzi, amely 2014-ben 2 fő foglalkoztatottal és két fő nyugdíjas önkéntessel dolgozott. Ennek keretében országos konferenciákat szervezett, nemzetközi projektekbe, tanulmányutakba kapcsolta be tagszervezeteit, elméleti-szakmai munkákat tett rendszeresen közzé a *Művelődés – Népfőiskola – Társadalom* című, 1993 óta megjelenő lapban.

2014-es népfőiskolai-szervezeti érdekképviseleti munkájában kiemelendő esemény az EMMI főosztályán, illetve a kulturális helyettes államtitkárral folytatott tárgyalás, annak érdekében, hogy a népfőiskolai tevékenység területén kialakult megkülönböztető finanszírozási rendszer normalizálódjon. Az alapjogi biztos által lefolytatott vizsgálat is a szervezetünk érdekképviseleti munkájának keretébe illeszkedik.

A civil szervezetekre, így a népfőiskolákra vonatkozó törvény előírása szerint az egyes szervezetek szakmai beszámolóinak és az éves pénzügyi mérlegüknek május hónapban kell elkészülniük, ennek következtében tagszervezeteink munkájából jelenleg előzetes és részleges tájékoztatást tudunk adni. A 2014-es tevékenység adatainak összegzése:

- az MNT programjain 2014-ben a jelenleg rendelkezésre álló adatok alapján 49.736 fő vett részt
- a szervezetnél 2014-ben 19 fő dolgozott foglalkoztatottként országos viszonylatban (többségében projekt-foglalkoztatásról van szó)
- pályázati forrásokból 2014-ben 18 szervezet (további szervezeteink a későbbiekben adják meg a gazdálkodásukra vonatkozó adatokat) 230 millió forint pályázati és saját forrásból valósított meg programokat
- a hatékonysági mutatók közül egy adatot emelünk ki a jelen tájékoztató keretében: a programokban, projektekben résztvevők egy főre eső fajlagos költsége 4.400.- forint.

Társaságunk 2015 májusára tervezi a közgyűlését, és a közgyűlés által elfogadott közhasznúsági beszámolóinkban további, részletes adatokat fogunk közzétenni.

Addig is ajánljuk olvasóink figyelmébe a <http://www.nepfoiskola.hu/index.php?seo=hirek&content=menultem&item=news&id=11> linket a munkánk megismeréséhez.

Az önkormányzatok és a közigazgatás egyes intézményei mindig is fontos partnerei voltak a népfőiskoláknak, amit a Magyar Népfőiskolai Társaság működésének 27 éve alatt számtalan formában kifejezésre juttatott: képzésekkel, programokkal, tanácskozásokkal, szakmai fórumokkal, konferenciákkal, együttműködési nyilatkozatokkal, nemzetközi tanulmányutak szervezésével igazoltuk és fogadtattuk el az egymásra utaltságot és az együttműködés fontosságát. Máig tart ez a „kísérlet”, és a törekvés célja semmit nem veszített aktualitásából.

Lapszámunk első két tanulmányát is a fenti okok miatt tartjuk fontosnak közzétenni. Ezek eredetileg tanácskozásokon elhangzott előadások voltak: az első Magyary Zoltán közigazgatás tudós kezdeményezte népfőiskola elindulása 75. évfordulójára emlékező rendezvényen (Tata), a második a Beszélgetés a diófák alatt tanácskozás keretében hangzott el (Balatonszepezd).

Szerk.

Szigeti Tóth János

A közigazgatás a közönségért van

A diagnózis és terápia időszerűsége – majd egy évszázaddal később¹

A cím arra kötelezett volna, mint előadót, hogy egy átfogó népfőiskolai tapasztalatot feldolgozó jövőprogramot vázoljak a Tatai Népfőiskola 75. évfordulója alkalmából. Sajnos a hasonló műfajú javaslatokat már annyit forgattuk a szánkban hasztalan az elmúlt 10 évben, hogy az sok, és megtévesztő lenne ismételni. Félrevezetés lett volna megpróbálni elhíttetni azt, hogy most egy kedvező helyzet

¹ 1940-ben indultak el a Tatai Népfőiskola első tanfolyamai. A Magyary Népfőiskolai Társaság 2015-ben ünnepli megalakulásának 20. évfordulóját. Az írás az évfordulón 2015 január 7-én tartott tanácskozás előadásának írásos változata.

van, hogy erre lehetőség van. Lehet, holnap ez megváltozik, de ma, 2015 januárjában szerintem kicsi az esély. Nagy örömmre szolgált, hogy a közönségből nyilvánosan és a szünetben is kifejezésre jutottak az előadásom közben, hogy egyetértenek ezzel az állásponttal.

Gondoltam, a sokkal kevesebb is több most a semminél, ha azt mondjuk, hogy csak a minimum lehetséges. Egyszerűen mondjuk fel és tudatosítsuk Magyary közigazgatásra vonatkozó 75 évvel korábban keletkezett megállapításait. Ezek egyébként nemcsak a közigazgatásra és a tatai járásra érvényesek, hanem általános társadalompolitikai érvényességük volt akkor és van ma is. *A népfőiskolák jövőprogramja nem lehet több ma, mint felmutatni, tudatosítani ezeket a történeti tényeket és azonosságot vállalni a szellemiségükkel.* Így válhatunk hű őrzőivé és a jövő védelmezőivé a népfőiskolák szellemisége alapján. Elővettem tehát az 1939-ben közzétett tanulmány kötetet. Dicséretes, hogy annak hasonmás kiadását a Magyary Zoltán Népfőiskolai Társaság a tatai önkormányzat és mások támogatásával 2010-ben kiadta.² Áttanulmányoztam a szerző bevezető gondolatait és a kötet végén található összefoglalóját. Ezek alapján eleveníték fel néhány gondolatot.

A közigazgatás a közönségért van – alaptézis

Magyary egyik alaptézise, hogy a közigazgatás a közönségért van. Nem hangzik közhelynek, ha ezt ma ismétljük. Tudománytörténeti és társadalompolitikai szempontból is úttörő vállalkozás volt a tatai ténymegállapító kutatás, mert a hagyományos magyar és európai jogközpontú felfogással szemben az angolszász eredményesség és menedzser szemléletre próbálta ráirányítani a figyelmet. A tényeket és adatokat kell előtérbe helyezni, mert azok magukért beszélnek, s az ítéletalkotásnak nem a jogi megítélés kell legyen az alapja. A közigazgatás formássá lett – állította a közigazgatás tudós, mert egy 19. századi eszmény alapján a jogra helyezte a súlyt. Ha a közigazgatás jogszabályt nem sértett, akkor a megítélés szerint már jól is működött. A jogi forma a keret, a tartalom a teljesítmény, s Magyart főként ez utóbbi érdekelt, hogy a közigazgatás fejlődni tudjon és eredményes legyen. Sajnálatos, hogy ma egy jogászkodás felé való visszalépésnek vagyunk tanúi, s nem is akármilyennek. Vitatott kérdés, hogy a parlament által alkotott sok új törvény és azok gyakori módosítása kiemelkedő teljesítmény-e, vagy – ahogy az ellenhívők állítják – selejtgyár termék. Kétségtelen, hogy a jogszabályi keretek megújításának bármilyen égető szüksége nem magyarázható meg, ha nincs körülöttük konszenzus, transzparencia és eredményesség.

Az összefüggések vizsgálatáról semmi előfeltételezésünk nem volt – írja Magyary a bevezetőben. Etikus keresztény tudós volt ő ahhoz, hogy csak a tatai járási elöljárók megnyerésére írja le ezt a – különben megtévesztésnek is felfogható – állítást. Bizonyára helybeli támogatói bizalmának megtartása is fontos volt a kutató számára, de leginkább a tudósi eszmény nyilatkozik meg benne: nézzük a tényeket, s ha látjuk ezeket, akkor kezdetünk foglalkozni az okokkal és a teendőkkal. Állítások helyett megállapításokra, tapasztalati adatokra kell építeni, hiszen a tatai járás kutatása ténymegállapító tanulmány – vallotta a szerző.

Hiányzik a teljesítmény pontos mérésének a rendszere – panasolja a közigazgatás tudós.

Sajnálattal feltételezzük, hogy manapság is gondot okoz a teljesítmény mérés pártatlan rendszerének hiánya. A XXI. század új jelensége a hatalmi struktúrák és a piaci érdekek által befolyásolt és

² A közigazgatás és az emberek

Irták: Magyary Zoltán és Kiss István 1939 Ténymegállapító tanulmány a tatai járás közigazgatásáról
ISBN 978-963-08-556-9

tálalt valóságelemzés. A trendi az adatok megrendelés szerinti leszállítása, a „szakértők” által, kilóra. Magyary gondolkodásának mai meghosszabbításaként az adatforradalom hívei messze előttünk járnak. Több száz éve megrögzött emberi természetünk, hogy bennünket az okok és összefüggések érdekelnek. A mai felfogás szerint értékes ismeretekre teszünk szert, az összefüggések nem árulják el, *miért* történik valami, de megmutatják mi *zajlik*. A Big Data szerzői szerint a lényeg a mi és nem a mit és miért. Hagyjuk, hogy az adatok beszéljenek – mondják. A régi világban: az adatállománynak egyetlen rendeltetése van, keressük az okokat. Az *adatosítás* azt jelenti, adatot gyűjtünk mindenről, ami csak létezik. Az adatokban rejlő értékek felszabadítása akkor lehetséges, ha a kauzalitás helyett a korrelációk keresésére koncentrálunk.³ – írják a Big Data szerzői. Hosszú lenne elmagyarázni, hogy Magyary akkor miért volt forradalmi és ma is miért áll közelebb a Big Data felfogáshoz, a széleskörű társadalmi gyakorlatunkkal ellentétben, amelyről nem is tudni vajon 19. vagy 20. századi-e? Csak annyiban nagyon „modern”, hogy az adott fejlettségű hatalmi struktúrák és a piac érdekei alapján az adatgyárak legyártják a megrendelt „korrelációkat”.

A közigazgatás objektív megítélése szükséges

Magyary elmondja a tanulmány bevezetőjében, hogy az emberek véleménye a közigazgatásról a saját esetleges tapasztalatuktól függ. A különböző szintű közigazgatási felületek – országos, megyei, járási, helyi – más és más érintkezést jelentenek, s a közigazgatás más-más megítélés alá kerülhet. Ezért fontos az objektív kutatás, amelyben az állampolgár megítélése is fontos elemet képez. Összehasonlítást kell végezni több közigazgatási szint között. A feladat lényege: a jogállam viszonyait meg kell tartani, de azon túl is kell menni, s az eredményre törekedni. Az emberek nagy része a helyi önkormányzattal érintkezik, ezért is volt Magyary szemében fontos, hogy egy olyan közigazgatási egységet válasszon, amely a helyi társadalom szempontjából befogható.

A közigazgatás tudós alapvetően kétféle eljárást különböztetett meg a közigazgatásban:

az egyikben az impériumgyakorlás folyik, állami akarattal, *ami parancsolással* megy, a másik technikai feladatok elvégzése, ami *hozzáértésen* alapul. Magyary itt is első látásra a semlegesség híve, miközben a technikai feladat ellátásába beleértette a szakértelem jelenlétét. Nézeteit politikai kategóriákra lefordítva: tudósunk előtt az „uralkodó” közigazgatás helyett egy „szolgáló” közigazgatás képe lebegett.

A közigazgatás alsóbb, felsőbb szintjei fórumai:

A közigazgatás szintjei közötti tökéletlen együttműködésben a hatáskörök megosztásánál fogva a felelősség a felsőbb fórumot terheli – állapította meg Magyary.

Milyen szelíd határozottsággal fogalmazó kritika. Bántó lenne, ha aktualizáló áthallásainkat ma, a helyi önkormányzatokra vonatkoztatnánk csak, hiszen Magyary is világosan kifejezésre juttatja, hogy a *felülről vezéreltség* természetéből következően a következményekért mindig a felsőbb szintet terheli a felelősség. A helyi önkormányzatok világa ma is értelmezhetetlen lenne, ha nem látnánk azt az országos szintű kormányzással egybefüggően. A felelősség és öngondoskodás működése az önálló mozgástér feltételei alapján lehetséges.

³ Kenneth Cukier - Viktor Mayer-Schönberger Big data A forradalom, amely megváltoztatja az életünket, a munkánkat és a gondolkodásunkat; Beszéljenek az adatok! A nagy adatgyűjtés, A következtetés művészete HVG könyvek, 2014 http://www.libri.hu/konyv/kenneth_cukier.big-data.html

Kiemelten foglalkozik a tanulmány a nepotizmus (a jegyző fia és veje) jelenségével. A *nepotizmus* a hatalmi pozíciók (és a vele járó előnyök: vagyon, befolyás stb.) olyan elosztása, amikor a döntéshozók a rokonaikat, barátait részesítik előnyben. Nincs erről mit mondanunk a mai viszonyokra vonatkoztatva, hacsak nem akarunk az ünneplés napján lángoló gyutacsot dobni a darázs-fészekbe. Sajnálatos hazai gyakorlat, hogy utólag mindig fel tudjuk tární a helyzetet. De csak utólag – Mikszáth óta.

Az előmenetel különbözőségei miatt, minthogy az egyik járásban a generációs adottságok miatt a váltásra lehetőség nyílik, másutt meg nem, – kialakulhat egy ún. **jegyzői beltenyésztés**. Hangzik egy másik korabeli megállapítás.

A személyes képesség és a szervezeti képesség ellentmondása

Magyary vitatta, hogy a csak jogi hozzáértés az eredményesség szempontjából szakértelemnek számítana, s rávilágított, hogy mindezek ellentmondásokhoz vezetnek a teljesítményt illetően. Világossá tette, hogy a szervezet sok esetben korlátot szab a személyes képesség kibontakoztatóságában. Ma azt mondhatjuk igen, egy-egy szinten és testületben a közigazgatásban – az országos szintig – ülnek rendes, és/vagy felkészült emberek, na de együttes formációként már ugyanezt korántsem lehet elmondani. Intézményesülve valami más minőség jön létre. A közigazgatás tudós szerint a 19. századi közigazgatás eszménye a végrehajtás volt, a 20. századé az iniciatíva, a kezdeményezés kellene, hogy legyen. A végrehajtás eszménye alatt a felsőbb utasításra hivatkozással ki lehet bújni a felelősség alól. Nem igazságtalan, ha azt mondjuk, hogy ma ennek a 20. századi kezdeményezőkézségnek az eltorzult viszonyai jöttek létre. Igen sok véletlenszerű tényezőtől függ a helyi kezdeményezőkézség állapota, amit behatárol és terel a források korlátozott volta, a pályázati rendszer, azon belül pedig a politikai hovatarozás szerinti elfogultság, amely elmegey a nyílt klientúra építés gyakorlatáig. A közfeladat ellátásban, az egyformán fontos közigazgatási egységek közötti esélykülönbségek óriásira nőttek. Minden vizsgálat azt mutatja, hogy a térségek közötti különbségek nem csökkennek, sőt...

A közönség aktív részvétele korlátozott

A korabeli megfigyelés alapján „a választói jogosultság vékony szál”. Ma is halljuk minden választás előtt és után, hogy nem elég a választáson részt venni. A kényszerűség, hogy csak azon lehet részt venni – az egyik oka a választók csökkenő arányának. A tanulmány szerint: „az embereket érintő ügyekből magasabb az érdeklődés az iránt, amit maguk tudnak elvégezni, s kisebb az, amiben a többiekkel kellene együttműködni”. Keserűen rögzíthetjük, hogy majd egy évszázaddal később ez a magatartás alig változott. Azt kell értenünk ez alatt a megállapítás alatt, hogy ha az emberek egy adott ügyben cselekvési teret kapnak, akkor lesz motiváltság. De az együttműködés szélesebb körben ma is nehézkes. A sokat hangoztatott szubsidiaritás megvalósításáról lenne szó. Nyilvánvaló, hogy a tartósan fennálló mai szervezetek is akadályozzák a bizalom, a nyitottság, a szélesebb körű együttműködés kibontakozását.

A tanulmányban Magyary értékes történeti áttekintésbe bocsátkozik a vagyon, birtokmegosztás és döntéshozatal összefüggéséről. Mint pozitív indító motívumra visszahivatkozik Mária Terézia 1768 főispánok számára kiadott utasítására, amely rendelkezett, hogy a vármegyei hivatalnokok ne válhassanak a magánföldesurak lekötelezettjeivé. Mert ha igen, akkor „nem tudnak a törvény sze-

rinti tisztükben szabadon, személyes tekintet nélkül eljárni” Bemutatja, hogy 1848 előtt a földesúrnak adott hűségeskü milyen káros következményekkel járt. A virilizmus korabeli viszonyait bemutatva, Magyary a tatabányai bányavállalat különleges jogosultságait bírálja 1939-ben, hiszen a kőszénbánya a monopolhelyzetével visszaélve diktál a helyi hatalmi viszonyok és a szociális gondoskodás terén. Magyary szerint a törvény előtti egyenlőség nemcsak jogilag biztosítandó, hanem a társadalmi gyakorlatban is, különben „elveszik a közhatalom pártatlansága, az államhatalom pártatlansága”. Közigazgatás tudósunk szerint nem mindegy, hogy a polgárok „kényszerből vagy meggyőződésből ragaszkodnak az államhoz”. Többször visszatérő intése a szerzőnek, hogy fontos „az elmélet magasságából visszatérni az élethez”. Ez bennünket is felhatalmaz arra, hogy megállapítsuk, a polgárok államhoz ragaszkodása nem elég erős ma sem és ez sem meggyőződésen, hanem inkább kényszeren alapul. Bizonyos, hogy akik megalapozott tényfeltáró tanulmányok szerzői, akik tényekkel támasztják alá azt, hogy a párthovatartozástól független, oligarcha csoportok ejtették foglyul az államot – azok nem elégednének meg azzal a lágy következtetésünkkel, hogy ma az állam elvesztette a pártatlanságát.⁴

Ha végiggondoljuk, nem is annyira minimum program ez, mint amit a bevezetőben előrevetítettünk.

A népfőiskolák jövőprogramja nem lehet több ma, mint felmutatni, tudatosítani ezeket a történeti tényeket és azonosságot vállalni a szellemiségükkel. Akár mekkora teher is, és tengernyi feladat ez, a Közigazgatás és emberek megjelenése után 75 évvel csak ezt tehetjük. Arról pedig ezúttal nem is szoltunk, hogy a Tatai Népfőiskola korabeli hitvallása 1940-től az volt, hogy a népfőiskola a népi társadalomból új vezetőket képezzen ki a magyar közigazgatás megújítása érdekében.

⁴ A magyar föld sorsa. Ángyán József írása a kötetben. Agroinform kiadó, Budapest 2015

*Pálné Kovács Ilona**

A jó kormányzás és a decentralizáció

A jó kormányzás és a decentralizáció két olyan fogalom, amelyeknek a jelenlegi hazai, de hozzáteszem nemcsak a hazai, hanem a nemzetközi politikatudomány és közpolitikai gondolkodásban is megingott. Megingott a presztízse annak a több évtizedes gondolkodásmódnak, amit a jó kormányzás jelszava alatt szokás összefoglalni. Újabban kevésbé népszerű neoliberais fogalomról van szó, és elsősorban a nagy nemzetközi donorszervezetek, mint a Világbank, OECD és az Európai Unió is képviselik. Ez a kormányzási paradigma - hívjuk annak - tulajdonképpen egy olyan állami, kormányzási, politikai rendszert idealizált, amelynek lényege a kevesebb állam és hierarchia, sokkal több partnerség és decentralizáció, hálózatos működés, sok olyasmi, amit a korábbi hierarchikus államfilozófia tulajdonképpen nem ismert. Nem véletlen, hogy a nyolcvanas évtizedtől kezdődően ez az úgynevezett „jó kormányzás” érvényesül. Hiszen ebben az időszakban a jóléti állam válságba kerülése miatt partnereket keresett. Mindenképpen szüksége volt az államnak, a

* Pálné Kovács Ilona tudományos életrajza megismerhető: http://www.rkk.hu/hu/cvs/palne_kovacs_ilona.html

közszektornak arra, hogy támogatókat találjon egyrészt a magánszektorban, tehát kifejezetten a gazdaságban, a gazdaság forrásai voltak szükségesek lényegében az állami funkciók továbbfejlesztése vagy működtetése számára. A másik partner pedig a civil szektor, amelyik egyrészt a megroppant legitimitáció megerősítésére szolgált, másrészt pedig szintén erőforrást, tudást, támogatást talált a neoliberális állam ezekben a partnerekben. Miután ezek a partnerek, nem alattvalók, ezért a korábbi működési módról le kellett szokni, a hierarchiáról, az utasításról, az újraelosztásról. Helyébe lépett az alkudozás, a meggyőzés, a tárgyalások, a deliberatív demokrácia és így tovább.

Ennek a kormányzási értékrendnek a része volt a decentralizáció is, mégpedig a mi számunkra nem egyszerűen ajánlásként. Ne feledjük el, hogy a rendszerváltás idején a saját felbuzdulásunkon és hagyományaink emlegetésén túl az Európai Unió és a nemzetközi világ akkori értékrendjét és elvárásait is figyelni kellett venni és ebbe keményen beletartozott a decentralizáció.

Amikor megszületett a magyar önkormányzati törvény, talán tudják, a preambulumban is az szerepelt, hogy „követve haladó önkormányzati hagyományainkat”. Pedig szerintem nem volt nekünk olyan sok önkormányzati hagyományunk az elmúlt évezredben. Hanem sokkal inkább volt egy olyan értékrend, elvárás rend a rendszerváltás idején, amelyet mi is akartunk, meg teljesíteni is kellett. Amikor az önkormányzati törvényt megalkottuk, nem volt kérdés, hogy a decentralizált állammodell, a helyi demokrácia olyan alapérték, amit Magyarországnak is meg kell valósítania. Aztán eltelt lassan 25 év, és most azt tapasztaljuk, hogy két államfilozófia határán billeg a világ. Az egyik, még tartja magát, a neoliberális modell, tehát továbbra is vannak decentralizált partnerségi, erősen együttműködő típusú demokráciák és kormányzati rendszerek. Van egy másik csoportja is azonban az országoknak, amelyek kísérleteznek, például Magyarország az új unortodox kormányzással és gazdasági filozófiával. Vannak országok, amelyek egész egyszerűen válságba kerültek és a gazdasági krízis, a költségvetés gondjai miatt kényszerültek egy erősebb állam modell irányába elindítani a saját kormányzati rendszereiket. Összességében azt gondolom, hogy az, ami Magyarországon történik, 2010 óta, az nem teljesen elszigetelt jelenség, tehát sok helyen Európában is, a decentralizáció pozíciói meginogtak és bizony az állami szerepvállalás erősödik. Minden azon múlik, hogy milyen arányban és hol vannak a határok, ameddig el lehet menni, a különböző modellek korrekciója és a kihívásokra való válaszadás okán. Én azt gondolom, hogy ami Magyarországon 1990-ben történt és amilyen értékrendet és kormányzást, politikai rendszert megteremtettünk, az nagyon progresszív, nyugati típusú modernizációs korszak nyitánya volt, amelyikre sok tekintetben, most már utólag mondhatjuk, nem biztos, hogy teljesen érettek voltunk.

Minden modernizációnak ez a sorsa, hogy előre mutat, húzza maga után a társadalmat, a gazdaságot, próbál szocializálni és tanítani. De ennek ellenére, ha csak az önkormányzati rendszer jelenlegi helyzetét, vagy a decentralizáló jelenlegi helyzetét nézzük Magyarországon, akkor azt kell, hogy mondjam, nagy valószínűséggel nem csak arról van szó, hogy nem volt jó a szabályozási modell. Hogy rosszul finanszírozták az önkormányzatokat, hogy nem volt jó a struktúra, hogy nem lehet csak helyben kormányozni. Szüksége van a kormányzásnak egy középszintjére, mivel a túl sok kicsi önkormányzat nem volt képes igazán feladatainak megfelelni. Mindenképpen tény az, hogy maga a modell, amit megteremtettünk, az önkormányzati törvény sem volt igazán tökéletes. De mégiscsak egy olyan kihívást és egy olyan modernizációs lehetőséget jelentett a magyar társadalom számára, amelyik rendkívül fontos innovációkat hozott vagy hozhatott volna.

Nehéz most megfogalmazni, hogy tulajdonképpen hol is tartunk. A magyar önkormányzati rendszer, most bármennyire adósságot kellett konszolidálni, összességében jól teljesített. Abból a szempontból teljesített jól, hogy képes volt alkalmazkodni a folyamatosan változó kihívásokhoz. A helyi

önkormányzati vezetés persze nem volt felkészülve a hivatal gyakorlására, mint ahogyan a helyi társadalom sem a helyi hatalom ellenőrzésére. Ennek ellenére nagyon sok jó innováció, nagyon sok jó megoldás született a helyi közszolgáltatások megszervezésében, helyi gazdaságfejlesztésben. Az önkormányzat olyan platformja volt a társadalomnak, ahol mégiscsak a helyi közösségek, a polgár és a hatalom érintkezhetett. A helyi kormányzás nagyon fontos legitimációs forrása minden hatalomnak. Tehát ha gyengíti az önkormányzatokat, akkor azzal önmaga hatalmát is gyengíti. Ennek ellenére tény, hogy felhalmozódtak problémák, de azt gondolom, hogy nem az önkormányzatok voltak a felelősök elsősorban, hanem az egész makro-szabályozás, az önkormányzatok finanszírozása. Látni kell, hogy beszéltünk róla, meg egy ideig így is gondoltuk talán, hogy decentralizálni kell és az önkormányzatok fontosak, de ezért kezdetektől fogva az önkormányzati pozíciók a közösségi költségvetésen belül folyamatosan szűkültek, lényegében az önkormányzati rendszer a rábízott feladatrendszerhez képest alulfinanszírozott volt. Tény, hogy felhalmozta az adósságot. Ez szinte kódolva volt az adott rendszerben. A másik ok, amiről elfelejtkezünk beszélni, az uniós csatlakozással megjelent fejlesztési kihívás – az, hogy óriási források álltak rendelkezésre – elsőrendűen a lakossági infrastruktúra, kommunális infrastruktúra fejlesztésére. Ez a kihívás, lehetőség az önkormányzatokat, éppen a saját erő vállalási kényszere miatt, belevitte ebbe az adósságcsapdába.

Magyarán lépni kellett, valóban lépni kellett 2010 táján. A szakma abszolút egyetértett abban, hogy az önkormányzati rendszer reformra szorul. Az önkormányzatok is belátták azt, hogy ebben a szerkezetben nem képesek a szolgáltatásokat jó minőségben, költséghatékonyan megoldani. Létrejöttek a kistérségi társulások, amiben ugyan mézes madzaggal terelve, de lényegében összehozták a helyi együttműködéseket. Belátta szinte mindenki, hogy az önkormányzati rendszert meg kell reformálni, és az adósságot kezelni kell. Azt gondolom, hogy amikor megszületett az új önkormányzati törvény és előtte az új alkotmány, akkor több tényező szerencsétlen összegződése következett be. Egyrészt, hogy válság volt, ami nagyon jó hivatkozási alapul szolgált arra, hogy az önkormányzatok mozgásterét szűkíteni kell. Mindenki egyetértett azzal, hogy a pénzügyi ellenőrzést szigorítani kell. Mindenki egyetértett azzal is, hogy ki kell mondani, egy önkormányzat nem adósodhat el, nem fogadhat el mínuszos költségvetést. Nagyon sok olyan tény és érv volt, ami a szigorúan ellenőrző állam és a centralizáció mellett szólt. De úgy gondolom, hogy a másik tényező sokkal masszívabban hatott, ez pedig az új államfilozófia, amit lényegében már új alkotmányban megtalálhattunk.

Kukorelli professzor beszél arról a fejezetről, aminek a címe, hogy „szabadság és felelősség.” (Kukorelli István írását lásd előbbi 2014/3. számunkban) Ez a felelősség szó sokat jelent, bár nehéz persze a jogszabályokban egészen konkrétan megtalálni. De valami olyasmiről van szó, hogy az alapjogok tulajdonképpen mindig az állam önkorlátozását jelentik a polgáraival szemben, de hogy emellé kerül a felelősség, ebből az is következik, hogy állam pozíciókat követel magának az alapjogok tekintetében is. Ez a gondoskodó, paternalista, erős állam, amelyik megoldja a válságot, megoldja az önkormányzatok problémáit, az a misszió vezetett oda, hogy az önkormányzati törvény egy totálisan más államszerkezetet és modellt hozott létre. A centralizáció nem csak az autonómiák és az állam, nemcsak a többi hatalmi ágak és a végrehajtó hatalom viszonyában következett be, hanem térben is. A hatalom térbeli megosztása tekintetében drámai változás következett be az új alkotmánnyal és az új önkormányzati törvénnyel. Masszív államosítás zajlott le az önkormányzatok feladatrendszerében, amelynek csak egyik megnyilvánulása, a KLIK létrehozása, az iskolák működtetésének államosítása. Ha belegondolunk, minden belesűrítődik ebbe a jelenségbe, a centralizációval kapcsolatos problémákból. Hiszen Magyarország legnagyobb foglalkoztatójáról van szó, több mint 100 ezer pedagógust foglalkoztat, több ezer intézményt tart fenn egy főigazgatóval. Ezen a rendezvényen olyanok vannak, akik helyi közösségben gondolkoznak, érzékenyek a helyi

vonatkozások iránt. Pontosan tudják, hogy egy iskola mit jelent egy településen. Nem csak a kicsiben, a nagyobbakban is. Most már jól látjuk, nyáron volt a mi intézetünkben, az MTA Regionális Kutatások Intézetében egy olyan kutatás, ahol megszondáztuk a polgármestereket, jegyzőket hogyan viszonyulnak az új helyzethez, a pozícióvesztéshez, intézmények elvesztéséhez. Jönnek a panaszok. Mert rendben van, hogy megszabadultunk az iskolák költségvetésének a gondjaitól, jó, hogy ezt az állam finanszírozza. De akkor nem lehet beleszólni abba, hogy a gyerekeket elviszik-e táboroztatni. Vagy a tanár, akinek az a funkciója, hogy gyerekeket tanít, már nem a helyi közösség embere vagy szolgálója. Sok tekintetben merev az irányítása is ennek a hatalmas intézménynek, ami indokolatlanul korlátozza a pedagógusok vagy az iskolák vezetését. Tudni kell, hogy nem csak ezen a területen veszítettek az önkormányzatok, nemcsak az iskolákat veszítették el. Gondoljunk a megyei önkormányzatokra, amelyek mindent elveszítettek. Semmilyen intézményük nincsen. Úgyes volt a történet kommunikációja. A Pest megyei önkormányzat nem tudott ugyanis a gyermek intézményeiben ebédet adni. Ez volt az első üzenet. Mi lett a vége? A megyei önkormányzatok egyetlen egy intézményt sem tartanak már fent, helyette megkapják elosztási kompetenciába a következő ciklusra körülbelül a fejlesztési források 10 %-át. Nekem aggályaim vannak, hogy a megyei önkormányzatok legyengített apparátusukkal, és meglazult kapcsolatrendszerükkel tudják-e okosan használni és egy megyében fejlesztési politikát csinálni.

Tehát elvesztették az önkormányzatok több fontos funkciójukat. Nyilvánvaló, hogy ez a költségvetési részesedés szempontjából is óriási pozícióvesztés. Éppen ezért, ahogy közelednek az önkormányzati választások, érezni némi erőlködést, hogyan is lehetne az embereket az önkormányzati választás fontosságáról meggyőzni, legalább a fővárosban. Igazán már nem szól tényleges hatalomról az önkormányzás. Az önkormányzati választások tétje, már inkább szimbolikus, mint tényleges, a pártok számára presztízskérdés. Mert az önkormányzatok elvesztették azokat a pozícióikat, azokat a hatásköreiket, amelyekkel a helyi közösségekről, a szolgáltatásokról, infrastruktúráról a saját mérlegeléseik alapján, a helyi társadalommal együttműködve dönthetnének. Eljutottunk oda, ahova a Thatcher-i Nagy-Britannia a 80-as években, amikor helyi államnak kezdték hívni a helyi önkormányzatokat. Az önkormányzatok szabadsága minimális, az állam nem csak a feladatfinanszírozással, szigorú felügyelettel szorította ki őket, hanem azzal, hogy most már sok közszolgáltatásért az állam felelős az egészségügyben, a szociálpolitikában, a közoktatásban és így tovább. Az önkormányzatok, a decentralizáció elve nem áll jól, a hivatalos narratívában sem snassz centralizációról, erős államról beszélni. Az önkormányzatok pozíció vesztese még csak nincs is leplezve.

Az utolsó kérdés, amit föltennék, vajon hogy lehetett lenyomni az önkormányzatok torkán ezt a reformot, amivel akárhonnan is nézzük, hatalmasat veszítettek. Szinte ellentmondás nélkül következett be a veszteség. Én aki ezzel a témával foglalkozom, nyilván folyamatosan figyeltem a kommunikációt, hogy mégis valaki tiltakozik-e, de szinte teljes közönyösség volt tapasztalható. Ebből sajnos azt a következtetést kell levonjam, hogy a decentralizációnak olyan sok hatalommal és befolyással, nyilvánossággal rendelkező támogatója Magyarországon nincsen. A pártok viselkedése is ellentmondásos, mert amikor hatalmon vannak, akkor centralizálnak, amikor ellenzékben vannak, akkor az önkormányzatok szószólói. Igazán a pártokban ne keressünk szövetségest a decentralizáció mellett. A szövetséges valójában helyi társadalom lenne. Csakhogy a helyi társadalom fásult. A helyi társadalmat ugyanis sajnos az önkormányzatok sem győzték meg. A helyi politikai elit jelentős része betonozódott, főleg a kis településeken, ott nincs verseny, nem történik változás. A nagyvárosokban pedig pártkatonák, kevésbé egyéniségek, független közösségi emberek nyerik meg a választásokat. A helyi társadalomnak lenne a leginkább érdeke, hogy beleszólhasson a helyi közügyekbe, és csak akkor szólhat bele, ha önkormányzatok vannak. Most már, hogy az iskolákban mi történik, nem

lehet panaszkodni a polgármesternek, hanem el kell menni a fővárosba a KLIK főigazgatójához. Csak ott lehet elvileg reklamálni, gyakorlatilag pedig ott sem. Úgy gondolom a helyi politikai elit vákuumba került, távol sodródik a helyi társadalomtól. Sajnos nem egyszerűen én mentem ki a divatból, hanem a helyi önkormányzás is. Ezt a rendszert én térben vak kormányzásnak tekintem, amelyik nem tudja, hogy mi van tőle 100 kilométerre, és ezzel sok információt, s idővel támogatottságot veszít, s megjelennek a működési zavarok. Azt feltételezem, hogy drága is lesz a rendszer. Kérdés, hogy amikor majd korrigálni kell, lesz-e elég lelkes és felkészült ember az önkormányzati rendszert újraépíteni.

Kérdésekre adott válaszok

Az önkormányzatok összevonásának az ügye jó példa arra, hogy azok a lépések, amelyek megszülettek, azoknak van racionális magja. Például, hogy az önkormányzati hivatalokat a 2000 főnél kisebb településeken közös önkormányzati hivatalba vonták, ezt lényegében mindenki üdvözölte. Azért, mert kétségtelen, hogy a kis polgármesteri hivatalokban nem volt mindig elegendő szakember ahhoz, hogy jól lássák el a hatósági ügyeket. Egyetlen baj van ezzel, hogy szerintem óriási veszteséget szenvedtek el a kisteleptülések az önkormányzati reformmal, gyakorlatilag a tanárokat és a hivatalban dolgozó tisztviselőket is, ezzel szinte a teljes helyi értelmiséget, amelyik helyben lakik és vállal közösségi szerepet. Ami azért gond, mert a demokráciához nem elég az, hogy az embereket mindenféle demagógiával vagy támogatásokkal megnyerjék, hanem kormányozni is kell. A kormányzáshoz pedig tudás, felkészültség. Nagyon üdvözlöm azt például, hogy képezni akarják újra a képviselőket. De a polgármesternek is érteni kell a szakmáját. Olyan kérdésekben kell döntést hozni, amihez tényleg szakértelem szükséges. Úgy gondolom, hogy az integrált szervezet abból a szempontból jó, hogy alkalmasabb szakemberek alkalmazására, viszont a helyi döntéshozást segítő háttértudás most elveszőben van. Amit én óriási csapdának és problémának érzek.

Ami az iskolákat illeti. Mindig lehet elővenni egy olyan példát, ahol ez jól működik. Ahogy Scheppele írja a Frankenstein államról a magyar alkotmányozás kapcsán. Ki tudunk venni egy-egy, valahol jól működő elemet, de amikor összerakjuk ezeket, akkor már nem ismerünk rá. A francia rendszerben, nagyon hosszú időt igényelne a magyarázata, hogy miért működőképes az egész közszolgálati filozófia. A francia rendszerben az önkormányzatok rendkívül erősek, még kompetencia nélkül is, a helyi politika ereje Franciaországban az egész politikai rendszert áthatja. Ezt úgy szokás mondani, hogy ott a perifériának hatalma van. Mert össze van kötve a mandátumok kumulálódásával a helyi polgármester, akár a parlamenti képviselőség vagy a végrehajtó hatalomban való részvétel formájában a központi hatalommal. Azért gondolom, hogy önmagában egy kiragadott példa, amelyik kapóra jön egy akarathoz, az önmagában nem elég. Tudjuk évtizedeken keresztül zajló vita volt, hogy a kisiskolákat meg kell-e őrizni. Egyik oldalon vannak bőven érvek a kisiskola közösségi funkcióira, a gyermek helyben tartására. A másik érv viszont, hogy vajon versenyképesek-e azok a gyerekek, akik összevont alsó tagozatban tanulnak meg írni, olvasni. Ez egy bonyolult ügy, én azt gondolom egyébként, ha ennek az államosításnak valami haszna esetleg lehet, az hogy valóban lehet versenyképes, jó iskolákat csinálni. Ez bizony kevesebb iskolát jelent. De nem látom egyelőre ezt a trendet sem, mert arról is hallani, hogy egy kisfaluban öt gyerekkel újraindítják az iskolát. Nem tudom. Ez egy vitakérdés. A járásokról annyit, hogy a járás trójai faló. A járás most az államé, mint ahogy mindig is az államé volt. A járási szolgabíró megyei adminisztrációhoz tartozott. Tehát lényegében a járások jelenleg hatósági feladatokat látnak el. Ésszerű lépték egyébként, hiszen nyilvánvaló, hogy a megyéből nem lehet például a sok száz pedagógus szakmai felügyeletét ellátni.

Viszont már lehet érzékelni, hogy a járás önkormányzati funkciók számára is berendezkedő egység lesz. Elindul vélhetőleg egy jelentős integráció, szervezeti összevonás a közszolgáltatások terén, ahol a járás alkalmas lépték lesz különböző közszolgáltatások megoldására.

Az adósságcspadról annyit, hogy az önkormányzati adósság mérete sosem veszélyeztette a magyar államháztartást. Az nem igaz, hogy a beavatkozás egyszerűen elkerülhetetlen volt, mert az államot magát veszélyeztette. Valóban nagyon különböző módon viselkedtek az önkormányzatok, más volt a finanszírozási helyzetük is. Nem igazán a kicsik adósodtak el, pedig azt szokták mondani, hogy azok a drágák, mert nem hatékonyak, mert kis léptékben kell a szolgáltatásokat megoldani. Márpedig elsősorban a nagyvárosok és a megyék adósodtak el. Azonban a hitelek jelentős része nem működési, hanem fejlesztési célú volt. Az a néhány száz település, amelyik nem adósodott el, érdekes módon, azok is kapnak pénzt. Ez jelzi, hogy az adósságkonszolidáció lényegében az önkormányzatok megvásárlása volt.

Az állam centralizációs hagyományairól, arról hogy egyáltalán mindig centralizált volt-e a magyar állam. Igen. Jó példa éppen az aranybulla, illetve az aranybullát követő Kehidai oklevél, amelyik annak a szimbóluma, hogy a megyei nemesség kiegyezett a királlyal és ezzel gyakorlatilag egy decentralizáltabb hatalmi szerkezetet teremtett. De lássuk be, hogy a megyei nemesi önkormányzat nem egy általános felhatalmazású, közjogi önkormányzat volt, hanem a hatalom megosztása az elitel. A községi önkormányzásnak nem voltak hagyományai. Nagyvárosok még úgy, ahogy mutattak önkormányzati sajátosságokat.

Ami a helyi felsőház létrehozásának a gondolatát illeti. Én nem gondolom, hogy a képviselő helyi szerkezetét kellene átalakítani, hanem a működési módszerét. Nem kell egy külön felsőház akkor, ha egy önkormányzat kellőképpen nyitott, és képes együttműködni a helyi értelmiséggel, helyi tudásbirtokosokkal, helyi gazdasági szereplőkkel és így tovább. Nem kell formalizálni egy másik kamarát, s ezzel a döntéshozást nehezíteni. Mondok egy nagyon eretnek dolgot, a rendszerváltás előtt minden tanácsnak volt egy úgynevezett végrehajtó bizottsága. A végrehajtó bizottság egy érdekes szervezet volt, a tanácsrendszerben a centralizációnak ez volt az igazi szervezeti eleme, mert a végrehajtó bizottság alá volt rendelve a felettes végrehajtó bizottságnak. Ezért a törvényhozó elit, amikor az önkormányzati törvényt megalkotta 1990-ben, boszorkányüldözésbe kezdett és a végrehajtó bizottságot megszüntették a magyar önkormányzati rendszer szervezeti egységeként. Érdekes módon most sem tiltja semmi, de nem hoznak létre ilyen végrehajtó bizottságokat az önkormányzatok. Márpedig a világ önkormányzati rendszerei kialakítanak ilyen végrehajtó, szűkebb fórumot, amelyik előkészítő funkciót tölt be, amelyik a végrehajtást felügyeli stb. Az a baj, hogy azt hisszük, hogyha 40 dühös ember összejön, eldönt valamit, akkor az onnantól kezdve úgy lesz. Ez nem így van. Ha nincs előkészítési mechanizmus, akkor kisajátítja magának néhány politikai vállalkozó egy-egy ügynek a tartalmát. Igenis jó lenne formalizálni egy jó előkészítési rendszert, egy jó végrehajtási rendszert. De nem feltétlenül egy ilyen delegált vagy választás során létrejött második kamara formájában.

Körjegyzőségek. Ott az a szabály, hogy 2000 fő alatt nem tarthat fenn egy település saját polgármesteri hivatalt, ezért köteles körjegyzőségbe tömörülni. Az önkormányzatok dönthettek abban, hogy melyik körjegyzőséghez csatlakoznak. Ha nem tudtak megegyezni, akkor jött a megyei kormányhivatal, amelyik aztán végül is kötelezően kijelölte a körjegyzőség székhelyét. Ebben az elitnek volt egyfajta mozgástere, abban nem hogy megtartja a hivatalát vagy sem, de ahhoz, hogy kihez csatlakozik abban volt mozgástér.

Ezek a centralizációs lépések nem nagyon fognak a területi egyenlőtlenségeken segíteni. De azért azt is lássuk be, hogy a decentralizált rendszer sem oldotta meg a vidék problémáit. Ahova eljutottak a falvak, a helyi infrastruktúra állapota, az nem az elmúlt négy évnek az eredménye, hanem az elmúlt huszonöté. Fejlesztéspolitikai adóssága, hibája, véleményem szerint a korábbi rezsimeknek is bőven van. Amiről én beszélek ez csak a kormányzási része. Milyen szerkezetben, milyen intézményrendszerben, milyen illetékességekkel döntenek a fejlesztési forrásokról. De hogy milyen filozófiát képviselnek, mi fontos és mi nem, mi hatékony és mi nem, az egy másik ügy, ez nem pusztán a decentralizáció függvénye.

A második kamara még egyszer. Azzal a közelítéssel tökéletesen egyetértek, hogy keresni kell a fórumot, ahol a legfontosabb partnerekkel együttműködik az önkormányzat. Ezt hívják fejlesztési koalíciónak, városi rezsimeknek. Bizony ez egy elit jellegű együttműködés. De ne legyenek illúzióink. A helyi döntések jelentős részét valamilyen módon az elit hozta. Vagy azért, mert szakértelemmel rendelkezik, vagy azért, mert befolyással rendelkezik, vagy azért mert forrásokkal rendelkezik. Az elit különböző forrásokból táplálkozik. De ha már az elit képes együttműködni, az már óriási haszon. Ha emellett működik a demokrácia, akkor az maga a kánaán. Erre még várunk kell egy kicsit. Egyébként azt szokás mondani a demokráciáról, hogy az állampolgári közöny a normális állapot. Hagyják a megválasztott intézményeket működni. Ha a helyi társadalmat vagy csoportjait érdekeiben sérti egy döntés, akkor viszont azonnal tudják, hogy hova kell fordulni, és akkor megáll a döntéshozás. Nem az a demokrácia, hogy mindenki toporog a döntéshozók körül és mindenfélét mond. Ezt felejtjük el. Még a helyi demokrácia sem erről szól. De ha az érdekem sérül, azt mindenki komolyan veszi, és van esélyem ennek jelzésére és orvoslására.

Én azt gondolom, hogy olyan mértékű változások következtek be a magyar állam szervezetben, és a helyi önkormányzásban, hogy csoda az is, hogy nem omlik össze. Persze mindig vannak diszfunkciók, mindig is voltak, de úgy gondolom, hogy ez mutatja a magyar önkormányzati rendszernek a túlélőképességét. Azt, hogy igenis ez a szervezeti méret és a helyi beágyazottság néha ellenérdekeket, néha nem jó célokat szolgálva, de rendkívül ügyesen, rugalmasan képes az ügyeket kezelni. Én a rendszer flexibilitását és érzékenységét félttem a központosítástól. Még akkor is, ha az említett példa negatív volt, de mégiscsak a helyiek léptek, amit legalább kontrolálni lehetett.

Durkó Mátyás (1926 – 2005)

Tíz évvel ezelőtt, március 18-án halt meg Durkó Mátyás, akinek szakmai munkája, tekintélye megköveteli tőlünk, hogy ne lépünk át az évfordulón szó és megemlékezés nélkül.

Tisztelgésünk jeléül közzé tesszük Maróti Andor professzor 2005-ben írt sorait, s Durkó Mátyás talán egyik legfontosabb könyvének egyik fejezet-részletét, amelynek szakmai mondanivalója nem sokat veszített aktualitásából.

Dr. Durkó Mátyás egyetemi tanár (1926–2005) emlékére

Ez év március 18-án hunyt el Dr. Durkó Mátyás, a debreceni egyetem Felnőttnevelési és Közművelődési Tanszékének megalapítója és nyugdíjazásáig vezetője. Egyetemi szinten ő kezdett tanítani a népművelésről, még 1956 szeptemberében egy speciális tanulmányokat adó szemináriumon. Csakhamar sikerült ezt, két tanár szak mellett harmadik szakká fejlesztenie, majd 1962-től az egyetem fő szakjai közé besoroltatnia. Példáját követve alakult ki a népművelés-szakos képzés a budapesti Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészeti Karán valamint a szombathelyi és a debreceni Tanítóképző Intézetben, majd jóval később – művelődésszervezés-szak elnevezéssel – a Pécsi Egyetemen és valamennyi Tanárképző és Tanítóképző Főiskolán. E képzési rendszert tehát az ő kezdeményezése alapozta meg.

Durkó Mátyás volt az első, aki ezen a szakterületen tudományos fokozatot szerzett „*Felnőttnevelés és népművelés*” című disszertációjával. (Az értekezés 1968-ban jelent meg a Tankönyvkiadónál.) A továbbiakban is a felnőttoktatás elmélete vált kutatási területévé. Lényegében ő mutatta be legalaposabban a hazai felnőttoktatásban dolgozóknak a külföldön már korábban elismert andragógiát, a felnőttoktatás elméletét és módszertanát. Ebben kiemelt jelentőségűnek tekintette azt, hogy az egész életen át tartó tanulás, művelődés rendszerében érzékeltesse a pedagógia és az andragógia összefüggését, és e két területnek az antropagógia (embernevelés) keretén belül történő elhelyezését. Azokkal szemben, akik a felnőtt ember önállóságára hivatkozva elvetették a felnőttnevelés fogalmát, ő ragaszkodott ehhez az elnevezéshez, hivatkozva a személyiség fejleszthetőségére, s arra, hogy a tanulást felnőttként vállaló ember önmaga nevelőjévé válhat. Ezért tartotta a felnőttképzés céljának, hogy az egyént önművelővé tegye, jelezve, hogy a tanulás csak az ilyen aktivitással együtt válhat eredményessé. Azt, hogy a nevelés számára nem alárendeltséget jelentett, bizonyította annak hangsúlyozásával, hogy a felnőttek tanításában a tanárok és a tanulók között partneri viszonynak kell kialakulnia, kölcsönösen hatva egymásra tapasztalataik cseréjével. *Nagyon szeretett tanítani, előadásait mindig szuggesztív meggyőző erő és mély átélés jellemezte.* 58 éves korában azonban váratlanul rátörő súlyos betegsége miatt meg kellett válnia a rendszeres oktató munkától, s már ekkor nyugdíjazták. Ezt felgyógyulása után nagyon fájta, hiányzott neki a tanítványokkal történő

együttműködés, és a fejlődésüket segítő útmutatás. Energiáját ezután fokozottabb mértékben fordította tanulmányok írására. Számos cikket írt az 1997-ben megjelent *Pedagógiai Lexikonba*, majd a 2002-ben kiadott *Felnőttoktatási- és Képzési Lexikonba*. Kutatási eredményeit ezekben az években három kötetben foglalta össze. Legjelentősebbnek a „*Társadalom, felnőttnevelés, önnevelés*” című könyvét tartom, amely 1998-ban a debreceni egyetem kiadásában jelent meg. Ugyanekkor jelent meg Pécsen az ottani egyetem kiadásában a „*Társadalmi kihívások és a felnőttnevelés funkciói*” című kötete, majd egy évvel később egy népszerűsítő könyv „*Andragógia*” címmel a Német Népfőiskolai Szövetség Nemzetközi Együttműködési Intézete Budapesti Projektirodájának kiadásában.

Az utóbbi években betegsége erősödött, és akadályozta, hogy újabb művekkel gazdagítsa életművét. Teljesítményei azonban így is kiemelkedő értékűek, az egyetemen végzett oktatói munkájára pedig sok régi tanítványa emlékszik vissza elismeréssel és szeretettel. Érdemeit 1995-ben a kormány a Magyar Köztársasági Érdemrend kiskeresztjével ismerte el.

Dr. Maróti Andor

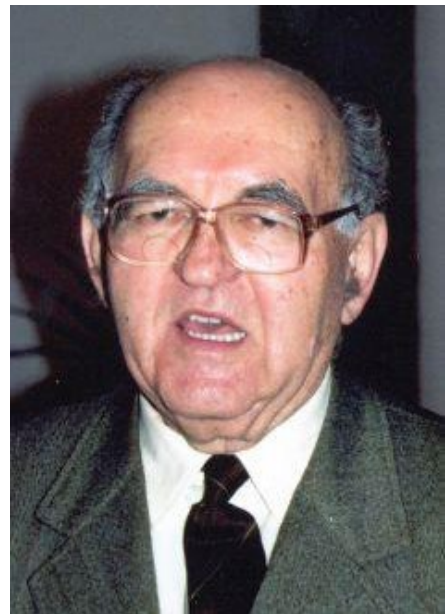
Durkó Mátyás: A felnőttnevelés és közművelődés új útjai

Magyar Művelődési Intézet, Budapest, 1999

Részlet

.....
73-77. oldal

A kultúra egyszerre rendelkezik nemzeti sajátosságokkal és általános emberi tartalommal. A kettő egymást kiegészíti és feltételezi, tehát torzító minden szembeállításuk. Mindkét vonatkozásnak nevelő jelentősége van. Az első a magyar kultúra szerves fejlődése visszaállításának feltétele, de igényli a más nemzetek, nemcsak Európa, hanem Közel- és Távols-Kelet, s az egész világ kultúrájának ismeretét, elsajátítását is. Talán egy pontra helyeznénk mégis új, kiemelkedő hangsúlyt: A Dunavölgye népei kultúrája mélyebb megismerésére, mert ezen a területen adósságunk még túl nagy! Feltétlenül szükségesnek látszik visszatérni e téren a Karácsony Sándor (1948) kérdést tisztázó nagy tanulmányosorozata tanulságainak gyakorlati megvalósításához a végső cél tisztázása érdekében: „Nekünk kis népeknek össze kell tartanunk a Duna-völgyében, ha egyáltalán meg akarjuk tartani sajátosságainkat. Hiszen nagy népek óceánjai nyaldossák körül apró sziget-voltunkat. Ez nemcsak magyar érdek, hanem szlovák, román, szerb, horvát érdek is. S arrafelé tendálnak napjaink, hogy világérdek is.”

V./2.4. A szabad közművelődés programozásának alapjai

A szabad közművelődés elvi alapjai feltárásának következő fontos problémája: *a programozás tendenciájának a tisztázása*. A szabad közművelődés döntő jellegzetessége a szocialista közművelődés felülről építkező, a társadalmi, ideológiai direktívákból való származtatással, programozással szemben egy alulról építkező, a sokrétű emberi szükségletek elemzésére, elsődleges kielégítésére, de fejlesztésére is gondoló, ezekből táplálkozó programozás megvalósítása. Ez ezzel a helyi kultúra kiépítésének a legfőbb eszköze lesz. Alapja a helyi földrajzi, történelmi, szociológiai adottságok figyelembe vétele, s lényege az ezekre - és az ezekből kivezető fejlesztési tendenciákra való – kulturális válaszadás. Ez egyszerre lesz másság a nemzeti kultúra egészében, de ugyanakkor beilleszkedés is az egységes kulturális nemzettestbe.

V./2.5. A szabad közművelődés céljai, társadalmi funkciói

„A célokra, társadalmi funkciókra vonatkozó kérdések jelentik az alapelvek következő csoportját. Kiemelünk közülük néhányat.

Az egyik a demokráciára, toleranciára nevelés. Közösségi és csoportos együttélése, egymás autonómiájának biztosítására, a másság eltűrésére (toleranciára), demokratizmusra, pluralizmusra, állampolgárságra nevelő, szoktató, gyakoroltató funkció ez a szabad közművelődés rendkívül gazdag eszközrendszerével. Nagyon fontos tanulságot hagyott ránk Karácsony Sándor (1942/a) e gondolkörben, amit a hazai társas-életben: és a nemzetközi (pl. környező népekhez való) viszonyban is alkalmazni kell. „A demokrácia ott kezdődik és abban áll, hogy az egyik ember autonómiáját csak abban az esetben vagyunk hajlandók kétségtelenül biztosítottak elismerni, ha az egyik ember előbb a másik ember autonómiáját magához képest kétségtelenül biztosította. Az én autonómiám záloga hozzád képest a Te, általam biztosított autonómiád hozzám képest.”

A szabad közművelődés céljai között fontos helyet foglal el a személyiségóvó, pszichohigiéniai, regeneráló funkció. Egy biztos: az óvó, személyiség gondozó funkciót megvalósítani csak szervesen képződő embercsoportokban lehet. Legyenek ezek a csoportok lakóhelyiek, szakmaiak, életkoriak, vagy közös érdeklődésen alapuló művelődési csoportok. E közösségeket viszont a civilizációs fejlődés spontán módon, a szocialista közművelődésben viszont a bizalmatlan, dogmatikus művelődéspolitikai céltudatosan szétverte, s funkció-hiányuk mára már óriási. A szabad közművelődés fő feladata a kisközösségek újratemtése, minden születő, új formájának a felkarolása, az egész szabad közművelődés alapozó bázisává tétele.

A szabad közművelődés középpontjába az ember és a különböző irányultságú embercsoport áll. Harmadik fontos célelemét a személyiségfejlődés, az egyéni képességek szolgálata, a humánus magatartás terén az önnemesítés funkciója alkotja. Segíti annak felismerését, hogy a demokrácia a munkahelyen, a közéletben, a közösségvezetésben az embert folyamatosan a próbára tétel, versenyhelyzet állapotába helyezi, amelynek az egyén csak az önnemesedés állandó gyakorlásával tud megfelelni. S ennek segítő eszközei a különböző, bizalmas kisközösségek, kiscsoportok (valóságos, művelődési egyesületek, körök) életében való részvétel, a tagok, csoportok bíráló, segítő közreműködésével történő önnevelés lehet.

V./2.6 A szabad közművelődés hatékonysága

Az alapelvek befejezéseként a szabad közművelődés hatékonyságának, *átlagos színvonalának magasabb szintre emeléséről*, s ennek egyik fontos eszközéről szólunk.

Meg kell szabadulnunk attól az eddig érvényesülő tendenciától, hogy a közművelődés a műveltségben elmaradtak és félműveltek kulturális szolgálatát jelenti. Helyére kell rakni az egész

szabad közművelődésben az egyéni és csoportos önművelést és önnevelést. Sajátos feladatként vállalni kell az önművelésre kész és képes szakmunkás, vállalkozó, közép- és felsőszintű vezető és értelmiségi rétegek magas fokú továbbképzése s önművelése feladatának közvetett segítségét, felteteleinek szervezését. Ezzel lesz a szabad közművelődés az élet, a termelés állandó permanens fejlődésével való lépéstartás, az ehhez való felzárkózás szolgálója, s ezzel egy egészen új szintre, a műveltségben fejlettek szintjére emeli fel a közművelődést. Nem ellentéte, hanem kiegészítője lesz ez a tevékenység a hátrányos helyzetűek kulturális segítésére vonatkozó másik tevékenységi irányoknak.

V/3. A szabad demokratikus közművelődés szinterei, területei, szervezeti, személyi, irányítási és finanszírozási kérdései

Ezzel térünk át a szabad közművelődés gyakorlati megvalósulása egyes tényezőinek átgondolására.

- a) Színtere, bázisa mindaz a terület, ahol fő jellemzője, az önkéntes, öntevékeny, egyéni vagy csoportos művelődési aktivitás megvalósul. Mindenekelőtt a családban, a munka- és kortárs csoportokban, a közvetlenül vagy csak közvetetten művelődési célú civil társas közösségekben (egyesületekben, körökben, csoportokban) - legyenek azok korosztályi vagy a különböző nemek számára szerveződő vallásos, politikai, sport vagy speciális érdeklődési körök (pl. művészeti, technikai stb.) kielégítését szolgáló csoportosulások. Vitaproblémát jelenthetnek a pártok, egyházak keretében folyó ilyen tevékenységek, de a pluralizmus keretébe véleményünk szerint ezek is mind beleférnek. Egyúttal ezek a szervezeti keretek jelzik azt a legalsó, civil társadalmi szintet, amelyre mint alapra a szabad közművelődés építkezhet.
- b) Fő területei a funkciók és feladatok differenciáltsága miatt igen sokrétűek. Ide tartozik a rekreáció (pihenés, üdülés, játék, tánc stb.); a szórakozás – formáiban szinte megszámlálhatatlan egyéni és csoportos fajtái -, a szórakozva-művelődés személyiség fejlesztése szempontjából egyaránt fontos tevékenységformái: a művészeti recepció, az amatőr öntevékenység, a technikai amatőrizmus, a kiskert-tevékenység, a gyűjtő csoportokban végzett tevékenységek. Napjainkban egyre bővülő jelentőségű területe: a helyi, területi és országos tájékoztatás, a médiák tevékenysége, mely a helyi, regionális és/vagy országos közvéleményformálás nélkülözhetetlen eszköze. Fontos területét képezik a céltudatos, iskolán kívüli csoportos tanulás, művelés alkalmi: a köznapi kultúra művelődési körei (gyermekgondozói, higiéniai, egészségügyi tanfolyamok), a szakmai és általános műveltségi ismeretterjesztési tanfolyamok, népfőiskolák (gazda- és gazdaasszony továbbképző tanfolyamok). A különböző önművelési, önképzési tevékenységet segítő tanácsadó és vitaköri formák stb. Minden olyan vélemény, mely akár a szórakoztató, akár a céltudatos művelő jelleget kérdőjelezi meg, egyaránt ártó és a szabad közművelődés lényegét torzító.
- c) Szervezeti és intézményi alapok. Nem lehet eléggé hangsúlyozni, hogy a közművelődés szervezeti alapját a lakosság civil szervezeti torma: az egyesületek, művelődési körök, öntevékeny egyesületek, népfőiskolák, érdekvédelmi társulások alkotják, amelyen belül az együttműködés nagy motivációs erőtartáléka segíti a művelődés öntevékenységét. A helyi – többhelyt egy előzetes fejlődés illúziójaként túl nagyra sikeredett s örökölni ránk maradt – közművelődési intézményrendszer a maga hivatalos személyi állományával csak ezek alapkiszolgálója lehet. De semmiképpen nem szükségtelenek, így nem is nélkülözhetők, csak a szabad közművelődés civil alapozottsága, pluralizmusa szellemében „talpra állítandók”. Ez utóbbi folyamatot – a kívánatos intézményrendszer kialakulását – a sajátos helyi társadalmi szükségletek szellemében hosszadalmas, némileg spontán folyamattá alakuló, sokváltozós függvénynek kell tekinteni, amelynek a változása még nem fejeződött be, hanem a legkülönbözőbb variációkban most alakul. Így kívánatos alakzatai, variációs egyesülései még ezután véglegesedhetnek a helyi szükségletek szerint. (Pl. a közösségi

ház, általános művelési és szak- és átképzési központ, népfőiskolai bázis, szabadidő és sportközpont, rekreációs központ stb.) Ne akarjuk túl korán véglegesíteni, megmerevíteni ezeket az intézményi kereteket.

- d) Irányítási és személyi vonatkozások. Az egész szervezeti rendszer talpra állításának, szervezete megteremtésének döntő feltétele a szabad közművelődés személyi és irányítási vonatkozásainak tisztázása. Ahogy szervezeti alapja a civil társadalmi közösségi-csoportos képződményekre való építkezés (vagyis alulról való felépítettség) kialakulása, ugyanígy alapfeltétel a minél szélesebb, sokrétűbb, nemcsak közvetett, hanem közvetlen demokratikus személyi irányítási rendszer kiépítése is.

Ennek alapjai az önkormányzati törvényben adóttak, de gyakorlati kiépülésük – talán politikai, emberi bizalmatlanság miatt – még nagyon korlátozott. A felépítettséget itt is a legalsóbb, legkisebb szervezeti egyesületi formák közvetlen, demokratikus, közbizalmat élvező vezető testületeinek kiépülésével kell kezdeni. Ezek képviselői, szabadon választott „laikus”, de a kultúra iránt elkötelezett emberek, az érdekképviseleti szervezetek delegáltjai és a művelődés különböző hozzáértői, lelkes értelmiségi szakértők kell, hogy a helyi közművelődési intézmény társadalmi irányításának fórumát alkossák. Ennek a testületnek az animátor lelke, titkára jó, ha a hivatásos közművelődési szakember, aki azonban tudja, hogy az ő funkciója a laikus, befogadó rétegeket képviselő, más társadalmi közösség küldötteinek szakszerű, a legjobb megoldások tanácsolással segítő szolgálása.

Részben a művelődési intézmény társadalmi vezetőtestületének küldöttjei, másrészt a helyi közélet egyéb szervezeti kereteinek: egyesületeknek, köröknek, szociális intézményeknek a megbízottja, a helyi művészeti, tudományos, technikai, termelési, ipari élet reprezentánsai, az önkormányzat választott képviselőivel, azok irányításával kell, hogy alkossák a helyi önkormányzatnak a – teljes település kultúrpolitikáját irányító – művelődési bizottságait. Közülük, speciális szakértőkkel kiegészülve kerülhetnek ki azok a véleményező, ellenőrző albizottságok, kisebb grémiumok, kuratóriumok, amelyek a szabad közművelődés rendkívül sokoldalú és differenciált finanszírozását irányítják. A fentiekből kitűnik, hogy a szabad közművelés irányításában a közvetlen demokrácia erősítését, az irányító testületek alulról kiépülő rendszerének szélesítését s az egyetlen önkormányzati művelődési bizottság szakszerű véleményezési lehetőségének a támogatását (ez utóbbi „egyedüliségének” megszüntetését) kell hangsúlyoznunk.

- e) A finanszírozás kérdései. Az alapelv: az intézményfinanszírozás helyett inkább a program- és teljesítményfinanszírozás előtérbe állítása helyes, de merev szétválasztása és túlhajtása veszélyes. A szabad közművelődés funkciórendszerében alap- és kiegészítő funkciók elkülönülése nem járható út, mert a személyiség minden szükséglete kielégítést kíván, s nem lehet fontossági megkülönböztetést lenni köztük. Ez finanszírozási szempontból azt jelenti, hogy a megvalósulást szolgáló alapintézmény minimális dologi és személyi fenntartási költségeit, mint alaptámogatást a fenntartó szervnek feltétlenül biztosítani kell. Csak ezzel lehet az infrastruktúra lezüllesztésének megindult tendenciáját leállítani. Nem lehet működési létbizonytalanságot még időlegesen sem teremteni, ez az alapvető szolgálat rovására megy! Törekedni kell az alapvető program- és teljesítményfinanszírozási pályázati alapelv megoldási formáinak olyan állandó finomítására, amely segít kiküszöbölni az olyan fogyatékoságokat, mint az évesnél hosszabb tervezési folyamat „korlátozódása”, a pályázati tervek előzetes véleményezésének „szubjektívizmusa”, a teljesítmény tényleges eredményeinek ellenőrzése nélkül új pályázatok teljesítése, annak a túlbujánzásnak a megszüntetése, amely már szinte átláthatatlanná teszi a pályázati lehetőségek szövevényességét és az „ügyeskedők”, a „magukat jól eladni tudók”-nak kedveznek. Jól átláthatóvá kell tenni az egész finanszírozási rendszert és a demokratizmus megkívánja, hogy a résztvevők, pályázók egésze megismerhesse a választás, döntés és elutasítás érvrendszerét. Enélkül csak a szubjektívizmus és protekcionizmus érzése fog erősödni, ami a munka, a teljesítmény rovására megy.

V.4. A közművelődés folyamatai, formái, módszertani korszerűsödése

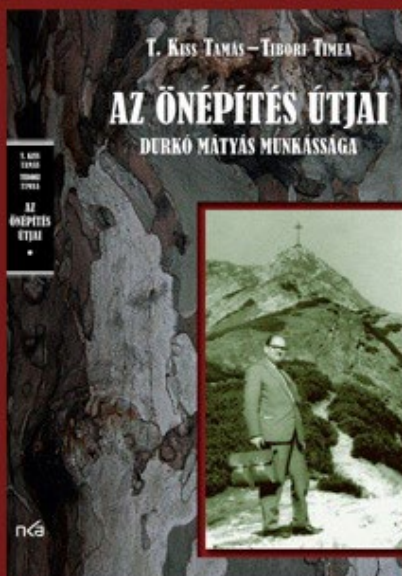
V.4.1. Önkéntesség, öntevékenység, munkaközösség

A szabad közművelődés személyiségi jogi vonatkozásából következik annak teljes szabadsága, a kényszer jelleg bármilyen formájának kizárása. „A szabadművelődés azért szabad, hogy ne lehessen erőltetni a címkéje alatt még a legszebb elgondolásokat sem.” (Karácsony, 1947) A benne való részvétel meghatározójegye egyének, csoportok számára egyaránt az önkéntesség, az öntevékenység, aktívosság, az alulról induló kezdeményező képesség. A személyiség legfejlesztőbb tényezője a saját aktívossága: „az az övé, amiért személyesen megharcol, amit magáévá tesz”. (Németh László, 1974).

„A kultúra munkaközösség eredménye, benne a két félnek egyforma része van s a kultúrálandó félnek éppen az igénye ez a része. Csak abban részesíthető, amit igényel, hiába tömik, erőltetnek bele egyebet, visszautasítja.” (Karácsony, 1948) A másik félnek, a munkaközösség fejlettebb tagjainak - nagyrészt az értelmiségnek - a része viszont e folyamatban ezen jelzett igények, szükségletek kielégítése. A folyamat döntő mozzanata tehát az egyének, különböző társadalmi csoportok érdekeinek, szükségleteinek, igényeinek a feltárása, kielégítése és fejlesztése. Így lesz az egész folyamat lényegében alulról építkező, a helyi kultúrára támaszkodó, azt kiépítő, azt szolgáló. És a résztvevő oldalról is feltétlenül és végig aktív.” Fel kell világosítanunk, hogy „a hiányt, melyet jogosan érez, nem tüntethetjük el másként, egyedül az ő segítségével és szíves közreműködésével” (Karácsony). A közművelődési folyamat megszervezésének lényege ezért mindenkor a munkaközösség szervezeti feltételeinek megteremtése, alkalomteremtés a résztvevők fizikai vagy szellemi (receptíós) aktív tevékenységére, és ennek segítése.

.....

Talán éppen lapunk megjelenésével egy időben, február 24-én mutatják be Debrecenben T.Kiss Tamás és Tibori Tímea „Az önépítés útjai. Durkó Mátyás munkássága” című könyvét.

A DAB Társadalom- és Történettudományi Szakbizottsága, valamint Nevelés-, Művelődéstudományi és Pszichológiai Szakbizottsága és a Belvedere Meridionale Kiadó tisztelettel meghívja Önt és családját

T. KISS TAMÁS – TIBORI TIMEA

Az önépítés útjai. Durkó Mátyás munkássága

című kötete bemutatójára

2015. február 24-én 15 órára.

DAB Székház, 4032 Debrecen, Thomas Mann utca 49.

Köszöntőt mond

Dr. PAPP KLÁRA egyetemi tanár, a Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Karának dékánja, az MTA doktora, a DAB Társadalom- és Történettudományi Szakbizottsága elnöke

Dr. GYÖRGYI ZOLTÁN egyetemi docens, a Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kara Neveléstudományok Intézetének igazgatója, a Művelődéstudományi Munkabizottság elnöke

A kötetet bemutatja

Dr. BOROS SÁNDOR az egykori „Durkó tanszék” egyetemi adjunktusa

Diszvendégek

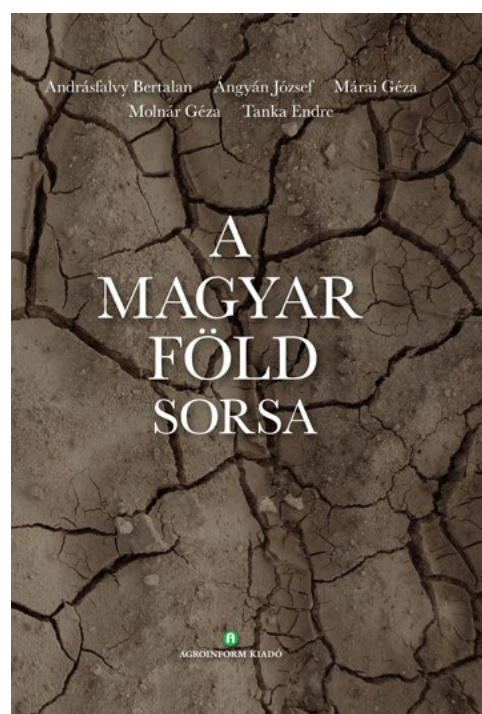
Dr. DURKÓ MÁTYÁSÉ ÉS DURKÓ EDIT

Andrásfalvy Bertalan, Ángyán József, Márai Géza,
Molnár Géza és Tanka Endre:

A magyar föld sorsa

Olvasóink figyelmébe ajánljuk. A kötet a népfőiskolák új tankönyve lehet!

A szerzők közül hárman az MTA doktorai és négyen tagjai a Százak Tanácsának. Arra tesznek kísérletet, hogy a hazai földügy évezredes Kárpát-medencei történetiségének és mai alakulásának a nemzeti megmaradás szempontjából sorshatározó lényegét egyetlen tanulmánykötetben, tudományos igényvel feltárják. Felfogásukban Földanyánk a Szentkorona, mint szakrális személy testének az alkotó része, akit a történelmi fordulatok külső erőszaka szakított el a magyarság szakrális közösségétől és az őt fenntartó szeretetgazdaságtól. E miatt, a középkort követően, Föld is puszta természeti tárggyá és a magántulajdon nyereségszerző eszközévé romlott, amelynek sorsát az életromboló és népességcsökkentő nagybirtokrendszer diktálja. Századunk világ – korszakváltása azonban, a megmaradás létparancsára, kikényszeríti Földanyánk ősi rendeltetését: a föld az állam területe is, ezért a magyarság fizikai és etnikai túlélésének létfeltétele, hogy az állam a föld, az édesvízkészlet és a helyi energiaforrások tulajdonát, illetve használatát a helyi közösségeknek biztosítsa.

A földkérdést, közelebbről négy tanulmány elemzi (Andrásfalvy és Tanka történelmi tárgyú írásai, továbbá Ángyán és Tanka mai földügyről szóló vizsgálatai), míg e kutatásokat kiegészíti a föld élelemtermelő szerepének a tisztázása (Márai) és másik lételemünk, a víz sorsának a bemutatása (Molnár).

A történetiség számos, eddig mellőzött alaptényt helyez új megvilágításba. Így Andrásfalvy bizonyítékai szerint, az Alföld középkortól kialakuló pusztásodásának fő oka nem a tatárjárás és a törökidőszak, hanem az ott virágzó falvainkat az úri önzés és kapzsiság ítélte pusztulásra. Az értékes földeket sivár baromlegelőkké tették, hogy az uraság a rideg marhatartás hasznából elégítse ki luxus – igényeit. Tanka feltárja: mezőgazdaságunk – ideértve az árutermelést is – a koraközépkortól a 19. század elejéig egyedül a kisüzemi jobbágytelek gazdálkodásán alapult, amelynek bármely rendű gazdája a földjén tényleges birtokhatalmat gyakorolt és a paraszti elsajátítás lehetővé tette az alávetettségéből való kitörést, a társadalmi felemelkedést is.

A szerző a földműves termelői elsajátítását három történelmi modell alapján vizsgálja: == a középkor földviszonyaiban, == a polgári földmagántulajdon létrejöttének hatásai (1848) továbbá a két világháború közötti és az 1945 utáni úgynevezett „földreformok” szerepe alapján, == végül a szovjet gyarmatbirodalomból történt kiszakadásunk után (1989–2014.)

A kötet gerincét a mai földügy vizsgálata, főként a 2010. utáni intézményi változások elemzései adják. Ennek során **Ángyán** bemutatja a „nép-párti”, a társadalom közérdekét felvállalt föld – és vidékprogramot. Nyomon követi a valós intézményi változtatásokat, amelyek ellentétben állnak a kormányprogrammal. Ennek központi eleme a földtörvény megalkotása, amelynek ellentmondásait a szerző részletesen elemzi. Végül teljes körű, az ország összes megyéjére kiterjedő, kutatási felmérést közöl a Nemzeti Földalap által működtetett állami földbérletek pályázati és az ezt mellőző, megbízási szerződésen alapuló föld – juttatásairól, amelyek döntően a nagybirtokos oligarchiát szolgálják.

Tanka tanulmánya górcső alá veszi a 2010-től 2014. őszéig végrehajtott földjogi rendezést, amely a 2014 májusától a külföldiek számára megnyitott, korlátlan földpiaccal szemben a nemzeti önvédelmünket, a föld magyar kézben megtartását kívánta szolgálni. Az intézményi áttekintés teljes körű: egyrészt az összes idevágó jogforrást lefedi (ideértve az Alaptörvényt is), másrészt – rendszertani közelítéssel – a birtokrend mind a négy alkotóelemére kiterjed, tehát a földtulajdon, a földhasználat, a földvédelem és a földügyi igazgatás jogi alakítására. A kritikai elemzés mérlege – hasonlóan Ángyán más irányú közelítéséhez – itt is negatív. Az elfogadott kormányprogramtól eltérően ugyanis a jogi rendezés nem a helyben lakó gazdákat juttatja földhöz, hanem a nagybirtok földbérlőinek földtulajdoni monopóliumot biztosít, miközben nem él a mezőgazdasági üzemszabályozással, ami a birtokszerkezetben lebonthatná a nagyüzem nyomasztó túlsúlyát és kizárná a nem – termelői célú külföldi földspekulációt. Az új földtörvény „világméretűvé” tágítja a hazai földpiac kapuját a külföldiek előtt, mivel – az uniós jogalanyokon kívül – lehetővé teszi még az EU területén kívüli külföldi cégek, akár az ilyen jogi személyek földtulajdonszerzését is.

Márai tanulmánya az élelmezésminőség - és biztonság hazai megteremtése érdekében hiteles, tudományos igényű diagnózist kíván adni a közvélemény és a döntéshozók számára, amelyre ésszerű és közcélú cselekvési stratégia épülhet. **Molnár** „Ember és víz” című írása, pedig izgalmas történetfilozófiai és ökológiai esszé, amely a Kárpát medencei jelenlétünk kezdetétől folytatott természeti gazdálkodás értékrendjét, törvényszerűségeit veti össze a 21. század globális kataklizmáival és a túlélésünket biztosító fenntarthatóság kihívásaival.

A kötet – a szerzők elkötelezettsége szerint – nemcsak a jelennek, hanem főként a magyarság jövőjének szolgál. Minden szerző, a saját látásmódja és kutatási eredményei alapján megfogalmazza a jövő kitörési esélyeit. Például **Andrásfalvy** szerint a hamleti vívódás a politikai döntéshozóknak csak két út között enged választást: „mintegy 500 év után végre nemzetté válunk, vagy aláírják népünk és földünk halálos ítéletét azáltal, hogy elfogadjuk a nekünk szánt cselédszerepet, a nagybirtokot a családi gazdaságokkal szemben.” Tanka a hazai föld megtartására új, nemzeti értékkel elfogadását sürgeti: „Magyarország a magyaroké”. Szerinte ezt azért kell érvényesítenünk, mert – egyrészt – az ezeréves, jóhízemű befogadó politika juttatta az országot ide, másrészt a megcsönkített haza „rezervátumterületén” már senkivel nem osztozhatunk: maradék földjéből a magyarság már nem adhat az idegeneknek, mert ezzel önmagát semmisíti meg. Az intézményi megoldás: a csatlakozási szerződés földtőkéről szóló rendelkezésének a felülvizsgálata, amelynek sikere alapján hazánk az államterületét alkotó földre ugyanazzal az önrendelkezéssel élhet, ami az EU korábbi 15 tagját megilleti.

A fenti ismertetőt az Agroinform Kiadótól vettük át

A kötet ára: 2500 Ft,-

Beszerezhető: Agroinform Budapest, Angol u. 34.

Tel./fax: 06-1 220-8331

Nyitva tartás: hétfőtől péntekig 7–15 óráig

Czettler Jenő és az első jász népfőiskola

Népfőiskolák Magyarországon, a Jászság két településén címmel készített diplomadolgozatot Kárpáti Dóra az ELTE andragógia mesterszakon. Konzulens oktató: Dr. Arapovics Mária

Dolgozatából közlünk részletet a jászsági népfőiskolákról. Következő lapszámunkban a Jászárokszállási Népfőiskolai Társaságról és a Bedekovich Népfőiskolai Társaságról szóló részt tesszük közzé.

A Jászság története

Magyarország egy kicsiny szegletéhez érkeztünk, amely nem messze található fővárosunktól-Budapesttől. Ezen vidék egyénisége és egyedisége a történelmében, a hagyományaiban és a kultúrájában ismerhető meg.

A Jászság történetét több forrásban is meg lehet találni, a könyvektől az internetig. Korniss Péter készített egy nagy szép könyvet a Jászságról, mely telis tele van szebbnél szebb képekkel. A Jászság bemutatásában a Jászsági Többcélú Társulás kiadványa segített, melyet uniós támogatásból sikerült elkészíteni.

„Konok kunok, makacs jászok” Ha valaki Jász- Nagykun- Szolnok megyében él, ez az első mondat, amit megtanul. Egy megye, melyben két nép lakik, melyek területükben, a történelmi hátterükben, természetükben is eltérők.

A jász és a kun nép sajátossága, hogy az ország területére nem a honfoglaláskor jöttek, hanem sokkal később. A két nép, 1239- ben nyert bebocsájtást IV. Béla uralkodása alatt.

A jász-kun csoportok a Zagyva, Tarna folyók és az Ágó- patak mentén, a Pilis hegyvidékre is átnyúlóan telepedtek le.

1699- ben a Jászságban 11 falut tartottak számon: Jász- berén, Agho, Dósa, Árokszállás, Mihálytelke, Jákóhalma, Négyszállás, Alsó- Felsőszentgyörgy, Kísér, Apáthi, Boldogháza, Ladány, Fényszaru. Napjainkban a Jászsági Kistérség 18 települést ölel át: Jászberény, Jászágó, Jászdózsa, Jászárokszállás, Jászkóhalma, Jászsószentgyörgy, Jánoshida, Alattyán, Jásztelek, Jászfelsőszentgyörgy, Jászkísér, Jászapáti, Jászszentandrás, Jászboldogháza, Jászladány, Jászivány, Jászfényszaru, Pusztamonostor.

A jászok és a kunok Károly Róbert uralkodása alatt váltak véglegesen ketté, 1550- ben tértek át a jászok a magyar nyelvre.

A jászok mindig is különleges helyzetben voltak. Volt, hogy megbecsülték őket, volt, hogy sújtották őket. Károly Róbert kiváltságos helyzetet adott a jászoknak, ez egészen 1702- ig volt így, amikor a jászok területeit elzálogosították és a német lovagrendnek adták. A jászok mindig is összetartó nép volt, de a bajban lehetett a legjobban megfigyelni, mint például ebben a helyzetben is, 1745- ben a népesség maga adta össze a megváltás összegét (redemptio), hogy kiváltsák területüket.

A jászok mindig is büszkék voltak kiváltságukra, amelyet védenek is minden erejükkel, vigyáztak rá, hogy népük fennmaradjon. A jászok, a legnagyobb magyaroknak tartják magukat. (*Jászsági Többcélú Társulás, 2009.*)

A Jászság hagyománya, kultúrája

A jász ma is büszke nép, úgy is mondhatjuk, őrzik és ápolják hagyományaikat, kultúrájukat.

Összetartozásuknak kiváló példája a minden évben nyáronként megrendezésre kerülő Jászok Világtalálkozója, mely hagyományt 1995 óta ápolnak. A rendezvény különlegessége, hogy minden évben más- más jász településen rendezik meg. A rendezvény védnöke pedig a jászkapitány, akinek a feladata a jász hagyományőrzés támogatása, a jász identitás erősítése.

A jászsági honismereti szakkörök feladatai a régi tárgyi emlékek összegyűjtése és megőrzése. Rendezvényeiken felelevenítik a régi hagyományokat: disznótorok, aratások, cséplések, szürettek, lakodalmak és a betlehemezések szokásait. Minden jász település igyekszik helytörténeti gyűjteményt kialakítani, akár a helyi könyvtárakban, vagy tájházakban.

A Jászság fővárosa Jászberény, a többi 17 település kisebb. A turizmus központja így Jászberény, de a többi jász településen a külföldi és belföldi turisták megismerhetik a hagyományokat, szokásokat. Megnézhetik, megtapasztalhatják a falusi életet, a régi hagyományos foglalkozásokat: a kádárok, kovácsok, kosár és szalmafonók, asztalosok, népi iparművészek, népviselet készítő, fafaragók munkáit. A jász népviselet színe a zöld, a szűcshímzés jellemző a vidékre, amelynek folyamatos őrzői és átadói a díszítőművészeti szakkörök szorgos csoportjai.

A jász mondák az egész országban ismertek, a legismertebb Lehel-mondája, Lehel-kürtjének története. A kürtöt a hagyomány szerint Jászfényszarun találták, a jászberényi Jász Múzeumban van kiállítva, ahol mindenki megcsodálhatja pompájában.

A másik monda, mely talán annyira nem ismert, a szarmata védmű, a Csörsz-árok mondája. Csörsz, az avarok királya építette az árkot, aki Rád leányát Délilábot kérte feleségül, de Rád oly feltételt szabott, hogy a lányt az alföldi síkon, vízi úton viheti el.

A jászsági táncok, dalai is az összetartást mutatják, hangoztatják. Az általános iskolában az első dalok között szerepel Bartók Béla által lejegyzett „Jászok születése” című dal.

A jászsági táncok (pl: kanásztánc, seprűtánc, huszártánc) a pásztor- és katonaelet emlékeit őrzik. A jászsági településeken szinte mindenhol található táncsoport, de a legkiemelkedőbb a jászberényi Jászsági Népi Együttes. Az Együttes a régi időkben nagyon népszerű szórakoztató tehetségkutató nyerte meg, 1977- ben a KI-MIT-TUD, illetve a napjainkban rendezett Fölszállott a páva vetélkedőt. A táncélet fontos szerepet tölt be az emberek életében, nincs olyan család a Jászságban, amelynek tagja, tagjai ne táncolnának valamelyik csoportban.

A polgárosodás során, a XIX. század második felében a néptánc mellett megjelentek a tánciskolák, ahol lehetőség volt a nyugati táncok (pl. polka, fox, tangó) és műmagyar táncok (pl. palotás) elsajátítására.

Így már nem csak a Jászsági Népi Együttes képviselte a jász hagyományokat, hanem más tánc csoportok is, a pávakörök, díszítőművészeti szakkörök és a bandériumok. (www.jaszag.eu, 2013.02.23)

A jászsági népfőiskolai mozgalmak alapítója

A vidék megismerése után, jöjjön egy ember, egy jász, aki arra törekedett, hogy a Jászság vidékén is megalakuljanak a népfőiskolai társaságok, a tudás eljusson a lakossághoz, felhasználják, kamatoztassák és továbbadják.

Számomra kellemesen meglepő volt, hogy a jászsági népfőiskolák kezdeményezője egy politikus, Dr. Czettler Jenő volt, aki a Jászság szülője. Czettler Jenő földművelődésügyi államtitkár, jogász.

Felismerte, hogy az ország fejlődése a középosztályon múlik. Szerinte a magyarországi középosztályt a közép- és a kisbirtokos osztályokból lehet megteremteni. A birtokos középosztály tudja előmozdítani a magyar mezőgazdaság fejlődését.

A fejlődést abban látta, hogy védeni kell a közép- és kis vállalkozásokat, a családi üzemek fenn tudják tartani magukat, ne menjenek tönkre, tudják a hiteleiket, adósságaikat fizetni. Nemcsak a termelésnövelést szorgalmazta, hanem tudta, hogy ehhez megfelelő szaktudás is kell. A falut tekintette közösségi színtérnek, melynek egységét szorgalmazta.

Ezért sem meglepő, hogy Czettlert lenyűgözte Grundtvig népfőiskolai mozgalma, ahol a mezőgazdaságra helyezik a hangsúlyt, új tudást adnak, mely fejlődéshez segíti az országot, természetesen a hazai viszonyokra kialakítva.

Ő volt az első, aki tudományos munkát írt a népfőiskolai mozgalmak bemutatásáról 1913- ban.

1920- ban segítette a Jászok Egyesületének a létrehozását, mely a fővárosban élő jászokat fogta össze, az egyesület ma is létezik. 1921- ben elnöke is lett az egyesületnek. Az egyesület célja az volt, hogy a Jászság hagyományát, kultúráját, művelődését ápolni, fenntartani és fejlődését segíteni, a Jászságban, a fővárosban egyaránt.

Dr. Czettler Jenő volt az aki, egy Jászberény- központú népfőiskola létrehozását akarta és állami segítséget kért, gr. Apponyi Alberttel közösen.

(*Jászsági Népfőiskolai Társaság, 1994*)

Az első jász népfőiskola

Dr. Czettler Jenő áldozatos munkáját siker koronázta, megalakult az első jász népfőiskola, a Jászság fővárosában Jászberényben.

2012. januárjában a SZIE Alkalmazott Bölcsészeti és Pedagógia Kar Jászberényi telephelyén a Jász- Nagykun- Szolnok Megyei Népfőiskolai Társaság konferenciát szervezett az első jász népfőiskola megalakulásának 70. évfordulója alkalmából.

Az első jász népfőiskolán 1942. januárjában 31 fiatal vett részt, kiknek életkora 18 – 22 év között volt, többnyire kisparaszti, gazdálkodó családból származtak. A diákok az elemi iskolát jól végezték el, de nem volt anyagi lehetőségük, tovább tanulásra a felsőfokú intézményben. A tanulók célja az volt, hogy a három hónapos képzés során új tudásra, új ismeretekre tegyenek szert, melyeket a mindennapi életben tudjanak kamatoztatni.

A népfőiskola oktatói a Tanítóképző Intézet és Mezőgazdasági Szakiskola pedagógusai voltak. Az oktatók célja: az értelmi, érzelmi és akarati nevelés volt. Az oktatási módszereik egyediek, melyek a hagyományos tanítási módszertől eltérően a beszélgetésekre, vitákra és egyéni felkészülésekre épültek. Arra törekedtek, hogy a tanuló egyénileg fejlődjön és közösséget is formáljon.

Az általános műveltség (társadalomtan, természettan) mellett, kaptak gyakorlati nevelést is, kihasználták a természeti adottságokat (kertgazdálkodás, állattartás) valamint főszerepet kapott a népi kultúra, hagyományok megismerése is.

2012.januárjában sajnos arra nem volt anyagi lehetőség, hogy egy 30 fős három hónapig tartó képzésen résztvevő fiatalokat összehozzanak a Jász- Nagykun- Szolnok Megyei Népfőiskolai Társaság tagjai, így emlékezve a megalapítás évfordulójára.

A konferencia két napos volt, a jászsági népfőiskolák képviselői részt vettek ezen a rendezvényen: Dr. Dobos László, a Jászok Egyesületének ügyvivője, Dr. Wirth István, a Jászárokszállási Népfőiskolai Társaság elnöke, Kovács Béláné Pető Magdolna, a Bedekovich Népfőiskolai Társaság elnöke, a rendezvény két szervezője: Turóczyné dr. Veszteg Rozália és Nagyné Kiss Mária a Jász- Nagykun- Szolnok Megyei Népfőiskolai Társaság korábbi és jelenlegi elnöke volt.

2013 Budapest

Kárpáti Dóra

Népfőiskola a Jászságban ma

A Bedekovich Lőrinc Népfőiskolai Társaság a Társadalmi Megújulás Operatív program Kulturális intézmények részvétele a tanórán kívüli nevelési feladatok ellátásában c. pályázati felhívásához pályázatot nyújtott be és nyertesként bonyolított le „**Hagyomány és kreativitás a Zagyván innen és a Galgán túl - tanórán kívüli kulturális kapcsolatok Jászfényszaru térségében a fenntarthatóság jegyében**” címmel.

A projekt azonosítószáma: **TÁMOP-3.2.13-12/1-2012-0499**.

A projekt időtartama: 2014. 01. 01. – 2014. 12. 31.

A támogatás összege: 17 573 987,- Ft; a támogatás intenzitása 100%.

A projekt a Bedekovich Lőrinc Népfőiskolai Társaság, mint kulturális civil szervezet, a jászsági és a megye határon túli oktatási, nevelési intézmények együttműködését, hosszú távú partnerség kiépítését célozta meg. Négy településről – Boldog, Jászágó, Jászfényszaru, Pusztamonostor – nyolc intézmény bevonásával elsősorban a kulturális örökség kutatása, a hagyományok őrzése, és a fenntartható megoldások megismertetésén át mélyítette a gyermekek kompetencia alapú, kreatív, gyakorlatorientált tudását, biztosította az egyenlő hozzáférést és értékteremtő módon gazdagította a tanórán kívüli szabadidős tevékenységeket.

A projekt, az alapfokú oktatás – négy óvoda és négy általános iskola – szereplői részére biztosított gazdag interaktív programot, amely a hatékony együttműködést, az egymástól való tanulást is erősítette.

A Népfőiskolai Társaság 1993 óta számos programon keresztül tevékenyen bekapcsolódott az oktatásba, biztosítva a szabadidő hasznos eltöltését, a közösségépítést.

A projekt keretében megvalósított foglalkozási formák és a tevékenységek száma:

Havi szakkör – 2 (helytörténeti kutató, háztartási); **heti szakkör – 4** (matematika alsó és felső, drámajáték a hagyományok erősítése érdekében, élmény legyen a tanulás – angol nyelvi). **Tehetség-gondozás – 1** (magyar, matematika, angol, hon- és népismeret). **Témanap, témahét – 52** (évszakokhoz, hagyományokhoz, ünnepkörökhöz kötődő interaktív programok és szakmai kirándulások minden intézményben. Továbbá táborok, mint a hagyomány és újszerűség nyári alkotó tábor, Pegasus tábor és Apáról fiúra hagyományörző kézműves tábor). **Versenyegek, vetélkedők – 20** (gyermek hagyományörzők, vers- mesemondó, környezetvédelem – „Kislábnym” fenntartható megoldások, pályaválasztási, természettudós, egészségügyi).

A projektben vállalt indikátorok: tanórai foglalkozásokon résztvevő tanulók száma 73 fő, nem formális tanulási alkalmak résztvevőinek száma 495 fő, nem formális tanulási alkalmak résztvevőinek száma a fenntartási időszakban 225 fő.

A projekt az Európai Unió támogatásával és az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósult meg.

A projektről információk a www.bedekovich.hu weblapon, a települések honlapjain, az intézmények közösségi oldalain láthatóak.

Kapcsolat: Kovács Béla projektvezető; Tel: 30-579-0164; e-mail: info@bedekovich.hu

Zalai Népfőiskolai Egyesület

2014. évi munkájáról

Egyesületünk az elmúlt évben is a tíz éve indított börtön népfőiskolai programjának megvalósítására helyezte a hangsúlyt.

Munkánkat a folyamatosság jellemezte, amit az évről-évre áthúzódó, illetve új pályázati programjaink alapján végeztünk.

2014-ban megvalósult szakmai projektjeink:

- NEA-TF-13-SZ szakmai projekt 24 fő bevonásával 2013.08.01-2014.03.31-ig tartott. Cél: egészségmegőrzés.
- NEA-TF-14-Sz szakmai projekt 24 fő bevonásával 2014.04.01-2015.03.31-én zárul. Cél: egészségmegőrzés, egészséges életmódra nevelés
- KAB-ME-13-B drogrevenziós projekt 12 fő bevonásával 2013.12.01-2014.06.30-ig tartott.
- KAB-ME-14-B drogrevenziós projekt 24 fő bevonásával 2014.07.01-2015.03.31-én zárul.

Módszerünket az alulról építkezés jellemzi, melynek alapja a szükségletfelmérés, több éves tapasztalat, célcsoportunk ismerete, ami hozzájárul céljaink megvalósításához és a fenntarthatósághoz is. A projektekben tervezett, egymásra épülő, sokszínű programok (tréningek, előadások, szakcsoportok, fókuszcsoportos beszélgetések, sakkversenyek, műveltségi vetélkedők stb.) tükrözik a fogvatartottak szükségleteit, segítik a szabadidő hasznos eltöltését. Egészségnevelő, közösség építő hatásuk csökkentik a feszültséget, elősegítik a társadalomba való beilleszkedést. A különböző programokkal elsődleges célunk a résztvevők önismeretének fejlesztése, a türelem és az egymással szembeni tolerancia kiépítése, a kommunikációs készség, a problémamegoldó képesség és a kreatív gondolkodás fejlesztése. Nyílt programjaink népszerűek, ilyenkor az aktuális projektekben résztvevők száma megtöbbszöröződik, ezért elmondhatjuk, hogy 2014-ben is több száz fogvatartott részére szerveztünk programokat. Az előre megtervezett eseményeken túl, társadalmi, kulturális és egyéb programokat is szerveztünk pl. családi karácsony, anyák napja, 1848-as megemlékezés, költészet napja, magyar kultúra napja, művelődés hete- a tanulás ünnepe stb.

Börtönön kívül, több együttműködő partnerünk projektjében is résztvevünk. Pl.

- Egy szombathelyi szervezet áldozattá válás megelőzését segítő programjában, a vállalt nyolc csoportból 2014-ben öt csoport személyiségfejlesztő tréningjét vezettük.
- Vállaltuk a Zalai Mentálhigiénés Egyesület rehabilitációs projektjének lebonyolítását.

Működésünket, szakmai tevékenységünk megvalósítását NEA működési támogatásból, adó 1% gyűjtésével, tagdíj bevételből, az önerőkhöz szükséges összegeket a bv. intézet támogatásával biztosítottuk.

Sajnos, azonban fenn áll a veszélye annak, hogy 2015. évben működésünk veszélybe kerül, mivel a várható NEA pályázati kiírásban az új civil törvényre hivatkozva, a Tanács irányelve azt írja elő,

hogy nyertes három évet követően, hátrányba kerül a szervezet az azonos pontszámot elérő 2012-2014 között támogatásban nem részesülő pályázókkal szemben, ami egyesületünket is érinti.

Munkánk iránt továbbra is nagy az érdeklődés 2014-ben 3 alkalommal a Zalai Hírlapban, egy alkalommal a Magyar Népfőiskolai Társaság kiadványában, RTL Klub Híradójában kaptunk lehetőséget saját újságunk a Zalai Kapocs, illetve honlapunk mellett arra, hogy bemutathassuk tevékenységünket.

Az érintett cikkek, riportok honlapunkon megtalálhatóak!

Honlapunk: www.nepfoiskola.hu/zalainepfoiskola

Együttműködő partnereink: ZM Bv. Intézet, önkormányzatok, kormányhivatal szakigazgatási szervei, drogambulancia, KEF, civil szervezetek.

Zalaegerszeg, 2015. január 14.

Fehér Lászlóné
Zalai Népfőiskolai Egyesület titkára

*Fotó forrása:
Zalai Hírlap:
Mi kell
a boldogsághoz?
Beszélgetés
Verebes Istvánnal
c. írásából.*

*Fotó:
Műsort adtak
a fogvatartottak
címmel megjelent
a Zalai Hírlapban*

Ösztöndíjasként egy dán népfőiskolán

A Mezőföld Népfőiskolai Társaság (Hantos) által meghirdetett pályázati lehetőség révén nyert el egy öt hónapos ösztöndíjat Sólyom László a Magyar Népfőiskolai Társaság munkatársaként, és januártól májusig tanulhat a Silkeborgi Népfőiskolán, dánokkal és más nemzetiségekkel együtt. László levelét azért is osztjuk meg olvasóinkkal, mert élő példáját mutatja annak, ami számunkra, népfőiskola szervezők, vezetők számára itthon Magyarországon még mindig megvalósíthatatlannak tűnik: együttműködni kész, felkészült és művelt állampolgárok, fiatal felnőttek életre nevelő otthonaként működő népfőiskolák intézményrendszere.

Vajon miért nincs szükség itthon művelt állampolgárokra, népfőiskolákra?

Szerk.

László levele

Eredetileg azt terveztem, hogy rendszeres, nyilvános beszámolókat írok, de ezt nem sikerült megvalósítani, mert – szerencsére – az utolsó percünk is be van osztva. A dánok napjai is elég sűrűek, de mi külföldiek sokat dolgozunk még emellett is. Az internetelérés is akadozik valamiért, ezért a szobában nem nagyon van lehetőség e-mailezni (elméletileg ez átmeneti állapot, mert az épület egyik szárnyát újítják fel, ez befolyásolja a rendszer kialakítását és fenntartását is, szóval a folyosó egyik része le is van zárva, oda vannak rakva az átmeneti modemek, de a földszinten, ahol én vagyok, ez nem mindig elérhető).

Az óráim elég vegyesek, például ökológia, cukrászat, tudomány, zene, dán nyelv, valamint a kötelező órák is. Többet vettem fel, mint az ajánlott óraszám, valamint órákon kívül is rendszeres programok vannak, amik egy részén kötelező a részvétel. Minden reggel reggeli után a konyhán készítjük elő az ebédet, ahonnan egyből a reggeli/délelőtti találkozóra megyünk. Ezután kezdődnek

az órák, majd az ebéd. Ebéd után ismét órák vannak, vagy a szabad délutánokon a külföldieknek találnak valamilyen elfoglaltságot. Van, aki takarít – van, aki a konyhán segít. Ezek nem nehéz munkák, viszont rendszeresek. Az eltérő, hogy ki miben és mennyit vesz részt. Akinek nagyobb az affinitása, az többet segít. Ezzel persze a megbecsülés is nagyobb, Például valakire szívesebben rábízzák, ha ki kell takarítani valamit, a másik pedig jobban tud segíteni, cipelni valamit, vagy elintézni valamit a városban a kocsival.

A közösségi életre általában vacsora után adódik lehetőség – meg persze az órákon, mert azok elég interaktívak és sok kommunikációt igényelnek. Persze igen jó és aktív a kapcsolat a diákokkal és tanárokkal is egyaránt.

A beilleszkedés könnyen ment, eleinte volt némi nyelvi korlát, de ez nem jellemző most már. Többször szerettünk volna képeket (fotókat) készíteni, de mind a három alkalommal elkezdett esni az eső, vagy hatalmas szél kerekedett. Szerencsére a múlt héten kifogtunk egy napos délutánt és a konyhai szolgálattal is korábban végeztem.

Az idő itt sokkal jobb, mint arra számíthattunk. Nincs hó, az eső sokat esik, a szél is fúj, de az utóbbi pár nap elég napos és melegebb az eddigieknél. A tengernél is voltunk kétszer, ott viszont elképesztő a szél télen, még egy héttel utána is találtunk homokot mindenhol.

Vacsora után lehet társasjátékozni, csocsózni, valamint a sportterem és próbaterem is állandóan nyitva van, de hetente többször filmeket is vetítenek, így tényleg csak este 11-12 körül esünk be a szobába, mert itt mindig talál magának az ember valami elfoglaltságot és hozzá partnereket is szerencsére.

Remélem, hogy nemsokára megint megyünk valahova és fényképezni is lesz lehetőség, aztán akkor megint jelentkezem és tudok képeket is küldeni.

Swiss Skills

– Foglalkozások seregszemléje Svájcban

Nehezen írhatók le a látottak. Képzeljünk el egy hatalmas, háromszintes, három épületrészből álló kongresszusi központot, ahol minden szinten folyik a munka. Sütnek-főznek, szabnak-varrnak, kályhát építenek, csempéznek, motorkerékpárt szerelnek, pénzt vernek (no nem el), haját ondolálnak, tüvegznek, számítógépes grafikát készítenek...

Rengeteg a látogató, fiatal és idős egyaránt, rengeteg a látnivaló és az információ. És ha már sok a szemnek és a fülnek a nagy nyüzsgés és az ember a szabadba kívánczik, akkor sincs menekvés. Óriási sátrakban ott is folyik a munka. Tetőt fednek, tehenet fejnek, aszfaltoznak, targoncáznak, villanypóznára másznak...

Ebben a kavalkádban nyílt meg a svájci Tanulók Fesztiválja Bernben. A szinte befogadhatatlan mennyiségű információáradat után üdítő volt kisebb léptékű, helyi rendezvényeken részt venni a svájci Művelődés Hete - Tanulás Ünnepe keretében.

Winterthurban tornáztunk, dobolni tanultunk és táncoltunk. Talán nem volt épp szerencsés, hogy a mindenki számára nyitva álló rendezvényeket zárt helyeken tartották. Mindenre elszánt nemzetközi

csapatunknak is némi gondot okozott a megfelelő helyszínre eljutni, és kicsit aggódom, hogy megjelentésünkkel nem zavarjuk-e meg az ott folyó foglalkozást.

Luzernben viszont a fesztivált szervező egyesület kitelepült a forgalmas főpályaudvar elé. Egy sátorban előadások voltak hallhatók a művelődés és felnőttképzés témájában. A sátor előtt jelbeszédet vagy klasszikus táncot lehetett tanulni, angol rendhagyó igéket gyakorolni, kézügyességünket és szemünket próbára tenni, közösen zenélni. Jókedvű, barátságos rendezvény volt, ahol sok ember megfordult.

A tanulmányútra a Learning to Tackle Poverty/Tanulással a szegénység ellen című Grundtvig Tanulási kapcsolatok projekt keretében került sor.

Varga Katalin
MNT program koordinátor

Magyar Népfőiskolai Társaság

1138 Budapest, Révész u. 2/c

Tel.: 06 (20) 610 05 06

www.nepfoiskola.hu

mnt@nepfoiskola.hu